

Financial Law Institute

Working Paper Series

WP 2001-01

January 2001

*HET WETBOEK VAN VENNOOTSCHAPPEN
Grote schoonmaak en inhoudelijke
aanpassingen in het Belgisch
vennootschapsrecht*

Hans DEWULF

*The **Financial Law Institute** is a department within the Law School of the Ghent University, Belgium. The research activities undertaken within the Institute focus on various issues of company and financial law, including private and public law of banking, capital markets regulation, company law and corporate governance.*

*The **Working Paper Series**, launched in 1999, aims at promoting the dissemination of the research results of different researchers within the Financial Law Institute to the broader academic community. The use and further distribution of the Working Papers is allowed for scientific purposes only. Working papers are published in their original language (Dutch, French, English or German) and are provisional.*

*For more information and a full list of available working papers, please consult the **homepage** of the Financial Law Institute at:*

<http://www.law.rug.ac.be/fli>

© Financial Law Institute, Universiteit Gent, 2001

HET WETBOEK VAN VENNOOTSCHAPPEN
*Grote schoonmaak en inhoudelijke
aanpassingen in het Belgisch
vennootschapsrecht*

Hans DEWULF

Abstract

This paper (in Dutch) discusses the new “codification” of Belgian company law - in fact only a coordinated version of the former Companies Act and several other statutes relevant for companies - which comes into force on February 6 2001. It gives an overview of the structure of the new “Company Code” and of the numerous, mainly very technical changes that were made to the former Companies Act. My overall assessment of the Code is positive, but practitioners should be aware that it harbours quite a few changes which could easily go unnoticed until they surface in a specific transaction..

To be published in:

Gandaius Actueel VI (2001)

Comments to the Author:

Hans.Dewulf@rug.ac.be

© Financial Law Institute, Universiteit Gent, 2001

HET WETBOEK VAN VENNOOTSCHAPPEN
Grote schoonmaak en inhoudelijke aanpassingen in het Belgisch
vennootschapsrecht

Hans De Wulf
assistent
Instituut Financieel Recht
Universiteit Gent

§ 1. OPZET VAN HET WETBOEK¹

1. codificatie en reparatie

1 Bij wet van 7 mei 1999 (*B.S.* 6 augustus 1999) is de tekst van een nieuw “Wetboek van vennootschappen” (W. Venn.)² vastgelegd, dat in werking treedt op 6 februari 2001³.

Bij de laatste algemene inhoudelijke hervorming van ons vennootschapsrecht, door de wet van 13 april 1995, was de Koning reeds gemachtigd om een hercoördinatie door te voeren van het recht van de handelsvennootschappen⁴, toen nog vervat in titel IX van het Wetboek van Koophandel, beter bekend als “de vennootschappenwet” of “de gecoördineerde wetten”. Dergelijke coördinatie van het recht van de handelsvennootschappen was van de wet van 30 november 1935 geleden en sindsdien waren vooral tengevolge van de omzetting van Europese richtlijnen talloze bis en ter-artikelen ingevoegd, en zelfs de ganse Fusiewet, waardoor de vennootschappenwet een beetje een rommelige indruk maakte. Niettemin kan men niet beweren dat er vanuit de praktijk een

¹ Er zijn ondertussen meerdere commentaren op het Wetboek gepubliceerd, en andere in voorbereiding. Onder de reeds gepubliceerde bijdragen kunnen vermeld worden: F. HELLEMANS, “De codificatie van het vennootschapsrecht: tijd voor ‘legislative governance’?” en Ph. ERNST “Respons” (op de tekst van Hellemans) in *Knelpunten van dertig jaar vennootschapsrecht*, Jan Ronse Instituut (ed.), Kalmthout, Biblo, 1999, resp. p. 377 en p. 414; CENTRE JEAN RENAULD (U.C.L.), (Ed.), *Le nouveau code des sociétés*, Brussel, Bruylant, 1999, 396 p (gedetailleerde besprekingen van alle onderdelen van het wetboek, met recapitulatie van de allerbelangrijkste niet veranderde basisregels over elk deelbereik; op enkele uiterst secundaire detailpunten achterhaald door (de zeer beperkte) amendementen aan het oorspronkelijke wetsontwerp); M.-A. DELVAUX en M. COIPEL, “Le code des sociétés”, *J.T.* 2000, 545-555 (met de nodige aandacht voor interpretatie en overgangsrecht); A. BENOÎT-MOURY, “Une nouvelle codification du droit des sociétés: pourquoi et comment?”, K. GEENS, “De codificatie van het vennootschapsrecht: algemene bepalingen uit het wetboek van vennootschappen”, F. HELLEMANS, “Terminologische en inhoudelijke vernieuwingen ingevolge het wetboek van vennootschappen” alle drie in *Nieuw vennootschaps- en financieel recht 1999*, Jan Ronse Instituut ed., Kalmthout, Biblo, 2000; “Une codification du droit des sociétés”, bijzonder nummer van het *Cahier van de jurist*, Nrs. 3/4 2000, 41-66.

Een nuttige tekstuitgave, verzorgd door prof. A. Benoît-Moury, is verkrijgbaar als deel van de reeks *Répertoire notarial*: de tekst van het Wetboek van vennootschappen afgedrukt naast de corresponderende artikelen en alinea’s van de oude Vennootschappenwet, in beide landstalen. Hetzelfde maar dan ééntalig Frans kan gratis gevonden worden op het internet, waar het is beland dank zij de goede zorgen van prof. I. Corbisier: <http://www-domino.crppl.lu/HomePage/lde.nsf>

Nuttig is natuurlijk ook de Memorie van Toelichting, *Parl. St.*, Kamer, nr. 1838/1, 1998/99, waar bij de artikelsgewijze bespreking de voornaamste wijzigingen- maar niet alle- aangegeven worden. Verder zal naar dit stuk verwezen worden als “Memorie”.

² Deze ondertussen ingeburgerde afkorting zal verder in deze tekst gebruikt worden om het nieuwe Wetboek van vennootschappen aan te duiden, terwijl “Venn. W.” zal gebruikt worden om de vroegere Vennootschappenwet aan te duiden.

³ Zie art. 25 van de wet van 7 mei 1999 houdende het wetboek van vennootschappen, *B.S.* 6 augustus 1999: de wet treedt in werking op de datum die de Koning vaststelt (maar een K.B. komt er blijkbaar niet) en ten laatste achttien maanden na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad.

⁴ art. 110 van de wet van 13 april 1995, *B.S.* 17 juni 1995.

grote vraag naar coördinatie of codificatie was⁵. De structuur van de vennootschappenwet stelde weinig problemen. Problematischer was wel het systeem van de verwijzingen in artikelen over de ene vennootschapsvorm naar artikelen over een andere vorm: de N.V. werd tot op zekere hoogte als basisvorm van de vennootschap met beperkte aansprakelijkheid gehanteerd, en voor de BVBA en ook wel de coöperatieve vennootschap werd voor veel materies verwezen naar artikelen uit het N.V-recht. Daarbij was niet altijd duidelijk of wel echt bedoeld werd het volledige artikel waarnaar verwezen werd toepasselijk te maken, en moesten vele verwijzingen mutatis mutandis gelezen worden om zinvol toepasbaar te zijn⁶.

2 De hercodificatieopdracht werd toevertrouwd aan de professoren Koen Geens (Leuven) en Anne Benoît-Moury (Luik), die naar verluidt veel van het werk uitbesteedden aan hun medewerkers, waaronder Dr. Frank Hellemans.

De werkgroep kwam al vlug tot de vaststelling dat het moeilijk zou zijn een loutere hercoördinatie door te voeren, die dan nog beperkt zou zijn tot de handelsvennootschappen, en niet op de maatschap zou slaan. De samenhang vereiste dat het ganse vennootschapsrecht werd aangepakt, en sommige wijzigingen in terminologie en rangschikking van de artikelen leken beperkte wijzigingen van de inhoud van de wetgeving noodzakelijk te maken⁷. Ook om eindeloze discussies te vermijden over de vraag of een bepaalde terminologische wijziging ook geen inhoudelijke wijziging meebracht en dus ongeoorloofd was, omdat zij verder ging dan coördinatie, werd er uiteindelijk voor geopteerd niet slechts een coördinatie-KB uit te vaardigen, maar bij wet te werken.

3 Uiteindelijk is het toch een beetje een halfslachtige operatie geworden: vele detailonzuiverheden, onduidelijkheden of onlogische verschillen tussen verschillende vennootschapsvormen zijn gerepareerd, maar andere zijn ongerepareerd gebleven, hoewel ze ongetwijfeld wel bekend waren aan de opstellers van het Wetboek. Dezen beseffen dat, maar verantwoordden zich steeds met de opwerping dat het hen niet toekwam fundamentele keuzes te maken. De ingrepen nodig om de toestand recht te trekken waren nochtans in de meeste gevallen niet fundamentele dan de wijzigingen die wel zijn doorgevoerd. Men zou ook moeilijk hard kunnen maken dat de doorgevoerde wijzigingen deze waren die noodzakelijk waren om samenhang en consistentie in het Wetboek te brengen. Hoe dan ook, elke reparatie was welkom en er is globaal gezien zonder twijfel een mooie vooruitgang geboekt, zowel op gebied van structuur als vooral wat betreft inhoud en leesbaarheid van de bepalingen.

2. incorporatie van andere wetten- draaiboektechniek

4 Het nieuwe wetboek bevat niet alleen de vroegere titel IX van het Wetboek van koophandel⁸ -dat overigens opnieuw beroofd wordt van één van zijn onderdelen, en dat na verdwijnen van het faillissementsrecht stilaan een lege doos aan het worden is - maar ook de bepalingen uit het Burgerlijk Wetboek over vennootschappen (de artt. 1832 e.v.), de wet op het economisch samenwerkingsverband⁹, en de wet op de landbouwvennootschap¹⁰. Daarnaast werden ook de Boekhoudwet van 17 juli 1975 en haar uitvoeringsbesluit van 8 oktober 1976 geamputeerd, doordat de meeste bepalingen over de jaarrekening uit die teksten nu werden overgeheveld naar het Wetboek vennootschappen. Ook delen van het K.B. d.d. 6 maart 1990 betreffende de

⁵ Aldus ook M.A. DELVAUX en M. COIPEL, "Le code des sociétés", *J.T.* 2000, 555, nr. 41.

⁶ Blijkens de toelichting vanwege een van de opstellers, A. BENOÎT-MOURY, "Une nouvelle codification du droit des sociétés: pourquoi et comment ?" in *Nieuw vennootschaps-en financieel recht 1999*, (Jan Rone Instituut ed.), Kalmthout, Biblo, 2000, 269 was het wegwerken van die verwijzingen het eerste objectief van de "codificatie".

⁷ Zie hierover en over de filosofie achter de gevolgde aanpak beknopt de memorie van toelichting, *Gedr. St.*, Kamer, 1838/1 (1998-99), p. 1-4. Die aanpak werd ook beïnvloed door de opmerkingen van de Raad van State bij een eerste versie van het wetboek, zie stuk 1838/2.

⁸ Afschaft door art. 17 van de wet van 7 mei 1999.

⁹ Wet van 17 juli 1989, *B.S.* 22 augustus 1989, afschaft door art. 23 van de wet van 7 mei 1999.

¹⁰ Wet van 12 juli 1979, *B.S.* 6 september 1979, afschaft door art. 21 van de wet van 7 mei 1999.

geconsolideerde jaarrekening, het K.B. van 14 oktober 1991 betreffende de begrippen moeder-en dochtervennootschap en enkele basisbepalingen uit de “Transparantiewet”¹¹ werden naar het Wetboek overgeheveld.

Enkel het wettelijk vennootschapsrecht werd “gecodificeerd”, niet het ganse verenigingsrecht. Men werkt ook aan een apart wetboek voor het verenigingsrecht, met als hoofdbestanddeel het (licht?) hervormde recht van de vzw.

5 Die opslorping door het wetboek van een aantal andere wetten of gedeelten ervan, verklaart voor een stuk de niet minder dan 878 artikelen die het wetboek telt. Daarnaast speelt natuurlijk ook het feit mee dat elk vroeger bis, ter of quaternummer nu een eigen nummer heeft gekregen. Verder werden overmatig lange artikelen uit de vennootschappenwet opgesplitst in als het ware hapklare brokken (van paragrafen werden bv. aparte artikelen gemaakt). Zeker de vroeger nauwelijks verteerbare artikelen over inkoop van eigen aandelen en over kruisparticipaties zijn verduidelijkt doorheen de herformulering.

6 De grote omvang van het wetboek wordt echter wellicht voor het grootste stuk verklaard door de nieuwe structuur ervan. Aan het systeem van verwijzingen vanuit het BVBA en CV-recht naar het N.V.-recht werd een einde gemaakt. Voor alle handelsvennootschappen met uitzondering van de commanditaire vennootschap op aandelen bevat de wet een apart Boek, dat een volledig draaiboek voor het leven van die vennootschap bevat, van oprichting tot ontbinding en vereffening en dit ook wanneer een bepaling voor NV, BVBA of coöperatieve identiek is.

Dit heeft twee voordelen. Ten eerste worden vergissingen en onduidelijkheden in de verwijzingen, waarop reeds gealludeerd werd, vermeden. Daarnaast krijgt men voor elk vennootschapstype een compleet overzicht van nagenoeg alle toepasselijke vennootschappelijke regels. Daartoe wordt ook bijgedragen doordat men de strafbepalingen die betrekking hebben op vennootschappen nu niet meer groepeerd op het einde van het wetboek, zoals onder de gecoördineerde wetten het geval was, maar wel op het einde van elk boek waarop ze betrekking hebben. Strafbepalingen die op alle rechtspersonen betrekking hebben vindt men dan weer in de drie boeken die aan rechtspersonen in het algemeen gewijd zijn, nl. boek IV, boek XI (herstructurerings) en boek XII (omzetting)

3. aard van de aangebrachte wijzigingen

7 De memorie van toelichting stelt dat de wijzigingen aan de vroegere gecoördineerde wetten grosso modo kunnen opgedeeld worden in drie soorten (afgezien van zogenaamd “louter terminologische wijzigingen”)¹².

8 Een eerste categorie wijzigingen zijn aanpassingen die noodzakelijk zijn omwille van de nieuwe structuur van het wetboek of om kleine en ongerechtvaardigde verschillen tussen de verschillende vennootschapsvormen te verwijderen. Het valt op dat die gelijkshakeling tussen de verschillende vennootschapsvormen in de praktijk systematisch op een verstrenging van de bestaande regulering neerkomt. Vooral de coöperatieve vennootschap voelt daarvan de gevolgen. Het recht van de coöperatieve is er met de laatste hervormingen in 1991 en 1995 niet eenvoudiger op geworden. Het is anderzijds ook steeds meer gaan gelijken, ondanks belangrijk blijvende verschillen, op dat van de NV of BVBA. Door opnieuw een bijkomend aantal technische regels identiek te formuleren voor BVBA, NV en coöperatieve, heeft men er met het Wetboek voor gezorgd dat de vijzen van de coöperatieve regulering nog wat strakker worden aangeschroefd. Voorbeelden volgen, onder andere bij de bespreking van de regels over kapitaalvorming.

¹¹ Bedoeld wordt hoofdstuk I van de wet van 2 maart 1989 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in ter beurze genoteerde vennootschappen en tot reglementering van openbare overnamebiedingen, *B.S.* 24 mei 1989.

¹² Zie Memorie, p. 16-19.

9 Een tweede categorie wijzigingen, aldus de opstellers, heeft betrekking op regels die vroeger in andere wetten of uitvoeringsbesluiten te vinden waren, maar die omwille van hun groot belang voor het vennootschapsrecht in het wetboek zelf dienden opgenomen te worden. In de allereerste plaats gaat het hier om het jaarrekeningenrecht en het recht van de geconsolideerde jaarrekening.

10 Een derde categorie van wijzigingen bevat reeds bestaande bepalingen uit de Vennootschappenwet die, volgens de opstellers van het wetboek, hetzij volgens een quasi-eensluidende rechtsleer anders moesten gelezen worden dan ze letterlijk luiden, dan wel veranderd moesten worden om een einde te stellen aan wat de opstellers van het wetboek beschouwen als nutteloze en weinig principiële discussies in de rechtsleer. Philippe Ernst heeft terecht opgemerkt dat het niet altijd de meerderheidsmening is die de beste is en dat het nogal ver gaat sommige discussies als nutteloos of weinig principieel af te doen¹³. In elk geval gaat het meestal om echte verduidelijkingen en wordt de rechtszekerheid dus bevorderd.

4. “loutere herformuleringen” of vergissingen ?

11 Uit de voorbereidende werken en zeer sterk uit de bespreking van de enkele amenderingsvoorstellen die door het parlement werden gedaan, blijkt duidelijk dat de opstellers van het wetboek bepaalde wijzigingen hebben geminimaliseerd of voorgesteld als herformuleringen of “louter formele wijzigingen” om hun geesteskind met zo weinig mogelijk weerstand door het parlement gelooft te krijgen. Vooral wanneer de memorie van toelichting bij een artikel vermeldt dat het “geïnspireerd” is op een vroeger artikel, moet de lezer op zijn hoede zijn. Dit betekent meestal dat er een kleine wijziging is doorgevoerd, die in de praktijk uiteraard belangrijke gevolgen kan hebben. Hoewel dit ongetwijfeld veel bijkomende arbeidsuren zou gevraagd hebben, had men als een minimale service aan de gebruiker mogen verwachten dat de wetgever in de memorie iets meer expliciet had aangegeven waaruit deze of gene detailwijziging bestond, met andere woorden, wat de inhoudelijke draagwijdte van een op het eerste zicht louter terminologische wijziging is. In elk geval kan men niet de “interpretatieregels” hanteren dat er niets gewijzigd zou zijn wanneer geen wijziging is aangegeven in de memorie van toelichting of deze stelt dat het om een herformulering gaat.

12 Het invoeren van éénvormige terminologie zou soms onverwachte gevolgen kunnen hebben. Zo is in sommige bepalingen waar vroeger sprake was van aandelen, nu sprake van “effecten”. Dat laatste begrip is uiteraard ruimer dan het begrip aandeel, hetgeen wel eens praktische gevolgen zou kunnen hebben, bv. in die gevallen waarin bepaalde verboden vroeger op aandelen sloegen, en nu bv. ook obligaties daaronder zullen vallen, of certificaten.

13 Om bovenvermelde (nr. 11) redenen is het niet steeds zeker of een wijziging die niet in de memorie van toelichting vermeld is, zonder meer als een “vergissing” of als “ongewild” kan beschouwd worden- overigens zonder dat het feit dat het om een vergissing zou gaan afbreuk zou kunnen doen aan de letterlijke tekst. Niettemin zijn er wellicht toch enkele echte vergissingen begaan- hetgeen onvermijdelijk is bij een in wezen vreselijk detaillistisch werk als een hercodificatie.

Zo bieden de voorschriften inzake de coöperatieve vennootschap een voorbeeld van hoe het vervangen van een verwijzing door het uitschrijven van een artikel tot een wijziging kan leiden die door de opstellers van het wetboek wellicht niet is opgemerkt¹⁴. Vroeger werd voor de minderheidsvordering in de CVBA verwezen naar de bepaling die die vordering regelde voor de BVBA (art. 158, 8° verwees naar art. 132bis), waaruit volgde dat de minderheidsvordering enkel kon ingesteld worden door aandeelhouders die op de dag dat over de kwijting van de zaakvoerders beslist werd, effecten bezaten die 10% van de stemmen vertegenwoordigden. Voor de BVBA blijft

¹³ “Respons” in *Knelpunten van dertig jaar vennootschapsrecht* (Jan Ronse instituut ed.), Kalmthout, Biblo, 1999, 423.

¹⁴ M.A. DELVAUX en M. COIPEL, “Le code des sociétés”, *J.T.* 2000, 550, nr. 17.

ook nu die regeling gelden (zie art. 290 § 1 lid 2). Maar voor de CVBA geldt nu blijkens art. 416 dat de minderheidsvordering ook kan ingesteld worden door houders van effecten die 50 miljoen BEF van het kapitaal vertegenwoordigen.

14 Een andere vergissing (?) die in verband met de coöperatieve begaan is, betreft de vordering tot nietigverklaring van een coöperatieve vennootschap. Vroeger was dienaangaande (in art. 194 Venn. W., laatste streepje) bepaald dat de nietigheidsvordering verjaarde door verloop van vijf jaar sinds de oprichting. Welnu, in het wetboek (waar men die bepaling in art. 198 § 1 zou verwachten) is die bepaling niet hernomen, zodat men gedwongen is aan te nemen dat de nietigheid van een coöperatieve voortaan gedurende dertig jaar kan gevorderd worden.

§ 2. STRUCTUUR

15 Ondanks het uitschrijven van een draaiboek voor bijna elke vennootschapsvorm met beperkte aansprakelijkheid zal bladeren doorheen het Wetboek, vooral van achter naar voor, noodzakelijk blijven, omdat er ook algemene bepalingen bestaan, die van toepassing zijn hetzij op alle vennootschappen, hetzij op alle vennootschappen met rechtspersoonlijkheid.

16 Als we de structuur van het wetboek van wat dichterbij bekijken, zien we dat de 878 artikelen verdeeld zijn over vijftien Boeken, op hun beurt onderverdeeld in titels, hoofdstukken, afdelingen en tenslotte artikels. Hoe algemener qua toepassingsgebied een bepaling, hoe meer vooraan ze staat. Bij de bespreking van de verschillende vennootschapsvormen wordt van gemeenschappelijk naar kapitaalvennootschap gewerkt, maar de landbouwvennootschap en het ESV krijgen elk hun eigen boek, na de boeken over herstructurering en omzetting, aangezien de regeling inzake fusie, splitsing of omzetting niet op die twee vennootschapsvormen met rechtspersoonlijkheid van toepassing is.

17 **Boek I** geeft een definitie van wat een vennootschap is, bepaalt hoe de rechtspersoonlijkheid wordt verkregen, geeft de criteria voor het onderscheid tussen handels- en burgerlijke vennootschappen, somt de verschillende vennootschapstypes op en bevat vooral een ganse reeks definities van begrippen¹⁵ die verder in het Wetboek nog gebruikt worden, zoals “controle”, dochtervennootschap, moedervennootschap “kleine vennootschap” enz. Deze begripsdefinities waren vroeger voor het overgrote deel opgenomen hetzij in de Boekhoudwet, hetzij in het K.B. van 14 oktober 1991 tot bepaling van de begrippen moeder- en dochtervennootschap. Het begrip “genoteerde vennootschap” wordt ingevoerd als wettelijk gedefinieerd begrip (art. 4 W. Venn.), klaarlijk met de bedoeling niet steeds een omslachtige omschrijving te moeten geven in de stijl van “vennootschap waarvan de effecten zijn opgenomen in de officiële notering van een effectenbeurs gelegen in een Lid-Staat van de E.U. of op een door de Koning daarmee gelijkgestelde markt enz.”. Artikel 17 bepaalt dat boek I van het strafwetboek, hoofdstuk VII en artikel 85 niet uitgezonderd, mede van toepassing is op de in het Vennootschapswetboek omschreven misdrijven.

18 **Boek II** groepeerde de bepalingen die aan alle vennootschappen gemeenschappelijk zijn. Zij gelden dus voor alle vennootschappen, “voor zover er in de volgende boeken niet wordt van afgeweken en, wat de handelsvennootschappen betreft, voor zover ze niet strijdig zijn met de wetten of gebruiken van de koophandel”. Dat laatste is een belangrijke toevoeging, want in werkelijkheid zijn de meeste van de bepalingen van boek II niet (zonder aanpassing) van toepassing op alle vennootschappen, omdat bijzondere regelingen er van afwijken. In dat opzicht verandert er

¹⁵ Voor een nauwgezette analyse van die begrippen, hun draagwijdte en hun verhouding tot andere begrippen uit het financieel recht of boekhoudrecht, zie G. KEUTGEN en Ph. LAMBRECHT, “La dimension des sociétés-emprunts au droit comptable et au droit financier” in *Le nouveau code des sociétés*, (Centre Jean renauld, ed.), Brussel, Bruylant, 1999, 213 e.v.

eigenlijk weinig tegenover vroeger¹⁶. Boek II herneemt de bepalingen aangaande de maatschap uit het B.W.¹⁷, zonder noemenswaardige veranderingen. Wel worden de artikelen 1835 tot 1842 afgeschaft. Die artikelen, die betrekking hadden op algemene en bijzondere vennootschappen, waren reeds in 1804 in onbruik geraakt, zodat zelfs iemand als Laurent het niet nodig vond er in zijn *Principes* (1870) veel commentaar op te geven.

Boek II is opgedeeld in drie titels, en in feite zijn het vooral titel I en III die min of meer voor alle vennootschappen gelden, terwijl titel II bepalingen bevat die vooral voor de vennootschappen met onbeperkte aansprakelijkheid relevant zijn.

19 **Boek III** is gewijd aan de vennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid. Voor heel wat regels die op deze vennootschappen van toepassing zijn moet men teruggrijpen naar boek II, met de bepalingen die theoretisch op alle vennootschappen van toepassing zijn, voor een groot stuk evenwel vooral op deze vennootschappen uit boek III, nl. de maatschap, de tijdelijke handelsvennootschap en de stille handelsvennootschap. De wetgever heeft inderdaad de foute terminologie van de vennootschappenwet, die over verenigingen sprak, gecorrigeerd, heeft benadrukt dat stille en tijdelijke vennootschap wel degelijk handelsvennootschappen zijn, en heeft de benaming “vereniging/vennootschap in deelneming” vervangen door de in Nederland en Duitsland gebruikelijke term van “stille vennootschap”.

20 **Boek IV** bevat de bepalingen gemeenschappelijk aan de rechtspersonen geregeld in het wetboek.

Na dit boek beginnen de boeken gewijd aan aparte vennootschapsvormen, nl. de **boeken V tot IX**. Merk op dat de vroegere coöperatieve vennootschap met onbeperkte en hoofdelijke aansprakelijkheid van de vennoten nu officieel “coöperatieve vennootschap met onbeperkte aansprakelijkheid” heet. Het weglaten van het “en hoofdelijke” uit de naam verandert niets aan de inhoudelijke regel. De verschillende vennootschapsvormen met rechtspersoonlijkheid krijgen nu overigens elk een wettelijke afkorting¹⁸

21 **Boek X** handelt over de vennootschappen met sociaal oogmerk. Het wetboek bevat nu een expliciete bepaling die duidelijk stelt wat vroeger al duidelijk was: het gaat hier niet om een vennootschapsvorm zoals bv. BVBA of NV, maar om een vennootschap met sociaal oogmerk in plaats van het traditioneel vereiste winstverdelingsoogmerk, onderworpen aan de regels van de vennootschapsvorm met rechtspersoonlijkheid die zij kiest (art. 664, 661). Alle rechtspersonen uit het wetboek, met uitzondering van de landbouwvennootschap, kunnen een sociaal oogmerk hebben.

22 **Boek XI**: herstructurering van vennootschappen. Dit boek handelt over fusie, splitsing, en inbreng of overdracht van een gemeenschap of van een bedrijfstak.

23 **Boek XII**: omzetting van vennootschappen, zijnde de procedure die toelaat van de ene vennootschapsvorm met rechtspersoonlijkheid over te gaan naar een andere vorm met rechtspersoonlijkheid, zonder onderbreking van diezelfde rechtspersoonlijkheid. De omzetting is mogelijk voor alle rechtspersonen die in het Wetboek geregeld zijn, met uitzondering van de landbouwvennootschap en het economisch samenwerkingsverband (art. 774 W. Venn.). Blijkens art. 774, lid 2 zijn de bepalingen van Boek XII ook van toepassing op de omzetting van andere rechtspersonen dan vennootschappen in een van de vormen van handelsvennootschap geregeld in

¹⁶ Ook vroeger gold krachtens art. 1873 B.W. en art. 1 van de Venn. W dat de bepalingen over vennootschappen in het B.W. in theorie op alle vennootschappen van toepassing waren. In werkelijkheid werd er vaak van afgeweken door bijzondere bepalingen.

¹⁷ Art. 1832 e.v. B.W., die nu dus afgeschaft zijn.

¹⁸ Zie art. 2 W. Venn.: V.O.F., Comm. V, BVBA (alleen de V.O.F. heeft puntjes tussen de letters, althans in het Nederlands; dezelfde vennootschapsvorm wordt in het Frans afgekort als SNC, zonder puntjes), CVBA, CVOA (de reeds vermelde coöperatieve vennootschap met onbeperkte aansprakelijkheid), NV, Comm. VA, ESV (economisch samenwerkingsverband) en LV (landbouwvennootschap).

het Wetboek, voor zover (uiteraard) de omzetting van die rechtspersonen in een handelsvennootschap toegelaten is blijkens de bijzondere wetten die hen beheersen. Merk in dat verband op dat de omzetting van een vzw in een vennootschap met sociaal oogmerk mogelijk is en in eerste instantie beheerst wordt door de artikelen 26bis tot 26septies van de VZW-wet dd. 27 juni 1921, maar aanvullend geregeld is in hoofdstuk III van boek X (over de VSO).

24 **Boek XIII**: de landbouwvennootschap. Dit alleen politiek te verklaren fenomeen is behouden in het Wetboek. Het is de enige vennootschap met burgerlijk doel die van de rechtspersoonlijkheid geniet zonder daarvoor een handelsvorm te moeten aannemen. Zij kan geen sociaal oogmerk hebben. De bepalingen over herstructurerings en over omzetting zijn niet op haar toepasselijk- zij geniet dus ook niet het voordeel van die technieken. Zij is volledig vrijgesteld van alle verplichtingen inzake jaarrekening (en geconsolideerde jaarrekening)

25 **Boek XIV**: het economisch samenwerkingsverband. Enkel de bepalingen voor het Belgisch economisch samenwerkingsverband zijn in het wetboek opgenomen. Dat het Belgisch ESV een vennootschap is, kon niet meer betwist worden sinds de wet van 13 april 1995¹⁹. Daarnaast is er nog het Europees economisch samenwerkingsverband, waarvoor de basisregels zij vastgelegd in een Verordening²⁰. Vele aspecten van het EESV worden aan de nationale wetgever overgelaten, en de Belgische wetgever heeft “in uitvoering van” de voormelde verordening een wet d.d. 12 juli 1989 uitgevaardigd. Artikel 2 van die wet wordt aangepast door de wet van 7 mei 1999, zodat duidelijk gemaakt wordt dat het Wetboek vennootschappen nu het suppletieve recht voor Belgische EESV vormt (d.w.z. EESV met zetel in België)²¹. Ook vragen aangaande staat en bekwaamheid van natuurlijke of rechtspersonen worden niet suppletief door het Wetboek beheerst.

26 De boeken over de landbouwvennootschap en over het economisch samenwerkingsverband vindt men pas na de boeken over herstructurering en omzetting, omdat LV en ESV niet kunnen herstructureren of omgezet worden overeenkomstig de bepalingen uit de boeken XI en XII.

Merk verder op dat ingevolge de structuur van het wetboek landbouwvennootschap en ESV voortaan aan een aantal voorschriften die gelden voor alle rechtspersonen onderworpen worden die vroeger niet (met zekerheid) op hen toepasselijk waren. Met name de regels inzake preconstitutieff handelen (oud art. 13bis) en de regels over de nietigheid van besluiten van de algemene vergadering (oud art. 190bis). Op het ESV, dat jaarrekeningplichtig is (maar geen jaarverslag moet opmaken, zie art. 94 W. Venn.) zal ook de regeling inzake de ontbinding van slapende vennootschappen, zijnde deze die gedurende twee opeenvolgende boekjaren geen jaarrekening hebben neergelegd (zie art. 182 W. Venn.), van toepassing zijn²².

27 Het Wetboek besluit met **Boek XV**: diverse bepalingen en overgangsbepalingen. Het overgangsrecht komt verder nog aan bod. Hier is alleen nog artikel 874 W. Venn. te vermelden, krachtens hetwelk een aantal bepalingen van het Wetboek van toepassing zijn op publiekrechtelijke rechtspersonen die de rechtsvorm van een handelsvennootschap hebben aangenomen, en dit niettegenstaande strijdige statutaire bedingen.

28 Er is al kritiek op de structuur van het wetboek geuit, hoewel ze m.i. toch vrij logisch is opgebouwd. Sommigen vinden het bv. weinig zinvol om voor elke vennootschap een volledig draaiboek te schrijven, terwijl anderen, die menen dat de commanditaire vennootschap op aandelen

¹⁹ Zie art. 97 van die wet.

²⁰ EEG, nr. 2137/85 van de Raad van 25 juli 1985.

²¹ Althans de boeken IV, die voor alle rechtspersonen gelden, en boek XIV, dat voor het ESV geldt. Geens, een van de opstellers van het Wetboek, maakt de overtuigende opmerking dat boek II (bepalingen gemeenschappelijk aan alle rechtspersonen) niet toepasselijk is op het Europees ESV, aangezien die Europese rechtsvorm nog niet als vennootschap kan beschouwd worden: K. GEENS, “De codificatie van het vennootschapsrecht...”, *l.c.* in *Nieuw vennootschaps- en financieel recht 1999, o.c.*, 288.

²² F. HELLEMANS, “Terminologische en inhoudelijke vernieuwingen ingevolge het wetboek van vennootschappen” in *Nieuw vennootschaps- en financieel recht 1999, o.c.*, 318, nr. 13.

aan een renaissance bezig is, betreuren dat voor die vennootschapsvorm het oude verwijzingsstelsel behouden is gebleven terwijl het NV-recht niet zomaar op de Comm. VA kan toegepast worden²³. De belangenconflicteregeling voor de NV. is bv. geschreven met een college voor ogen, terwijl in de Comm. VA vaak slechts één zaakvoerder aanwezig zal zijn, zodat art. 60 Venn. W. niet kan toegepast worden en men eerder de regeling voor de BVBA met één zaakvoerder (art. 133 Venn. W.) moet toepassen. De opstellers van het Wetboek verantwoorden hun keuze met de wellicht terechte opmerking dat het uitschrijven van de bepalingen betreffende de commanditaire vennootschap op aandelen hen tot fundamentele keuzes die een hercodificatie overstijgen zou genoodzaakt hebben.²⁴,

29 Nu het wetboek er definitief is en we ermee moeten werken, lijkt het weinig zinvol te blijven stilstaan bij dergelijke kritiek op structuur en filosofie achter het wetboek, of te klagen over het ongemak dat het leren van de nieuwe nummering met zich meebrengt. Voor wie nog niet vertrouwd was met het vennootschapsrecht op het moment dat de codificatie in werking treedt zal een instrument ter beschikking staan dat duidelijker is qua structuur en formulering dan de vroegere vennootschappenwet.

30 De allerbelangrijkste inhoudelijke wijzigingen zullen in wat volgt overlopen worden waarbij de lezer steeds voor ogen moet houden dat er tientallen andere zijn die hier niet vermeld worden²⁵, en dat ook niet ingegaan wordt op de problemen die zouden kunnen ontstaan indien niet vrij vlug een aantal uitvoerings-K.B.'s genomen worden ter vervanging van momenteel geldende, maar nog op de oude vennootschappenwet toegespitste K.B.'s. Bij het volgende overzicht wordt niet de indeling in Boeken, maar eerder "het leven van de vennootschap", van oprichting tot ontbinding, gevolgd. Om redenen van plaats zal ik mij grotendeels beperken tot wijzigingen die betrekking hebben op de vennootschappen met rechtspersoonlijkheid, en op het gewone leven van die vennootschappen. De bepalingen over herstructureringen (fusies, splitsing, omzetting) worden niet onder de loupe genomen, evenmin als de regeling over de vennootschap met sociaal oogmerk, de landbouwvennootschap of het Economisch samenwerkingsverband.

§ 3. INHOUDELIJKE WIJZIGINGEN

1. Oprichting en verwerving van rechtspersoonlijkheid

31 De definitie van vennootschap is geherformuleerd in beter en begrijpelijker Nederlands, maar inhoudelijk op geen enkel punt gewijzigd. Ook wat de verwerving van de rechtspersoonlijkheid betreft blijft de in 1995 ingevoerde regel behouden: op de dag van neerlegging van het stuk bedoeld in art. 68 verwerft de vennootschap rechtspersoonlijkheid (art. 2, § 4 W. Venn.). Dat stuk is het uittreksel uit de oprichtingsakte, dat moet neergelegd worden binnen vijftien dagen nadat de oprichtingsakte definitief is geworden.

32 Gezien de nieuwe manier van verwerving van rechtspersoonlijkheid sinds de wet van 1995, kon het vroegere artikel 11 Venn. W. afgeschaft worden voor Belgische vennootschappen. Dat artikel bepaalde immers dat een rechtsvordering ingesteld door een vennootschap die haar oprichtingsakte niet had neergelegd, onontvankelijk was. Wel blijft de onontvankelijkheidsregel behouden voor vorderingen van buitenlandse vennootschappen met bijkantoor in België of die hier

²³ Zie bv. P. NICAISE en S. MAQUET, "Constitution, structure et gestion des sociétés à responsabilité limitée" in *Le nouveau code des sociétés o.c.*, 252.

²⁴ Evenals met het (minder overtuigende) argument dat dit het wetboek nog langer zou gemaakt hebben, hetgeen van het goede teveel zou zijn geweest.

²⁵ In een bijdrage als deze moet er noodgedwongen van uitgegaan worden dat de lezer de vroegere vennootschappenwet goed kende. Zoniet zouden vele basisregels, die nu behouden zijn, moeten herhaald worden. Zo een algemene oprissing van het vennootschapsrecht zou ongetwijfeld nuttig kunnen zijn, maar zou deze bijdrage al gauw tot een klein boekje hebben doen uitgroeien, wat niet de bedoeling kan zijn.

een openbaar beroep op het spaarwezen doen, die hun oprichtingsakte hier niet hebben neergelegd²⁶ (art. 58 W. Venn.).

33 Zoals bekend worden het uittreksel uit de oprichtingsakte en andere neer te leggen stukken in beginsel bewaard in een register op de griffie van de rechtbank van koophandel. Voortaan zal daar nu ook een register voor de landbouwvennootschappen moeten georganiseerd worden, naast het reeds bestaande register voor handelsvennootschappen en de registers voor burgerlijke vennootschappen met handelsvorm en voor economische samenwerkingsverbanden.²⁷

a. aantal vennoten- uittreding in de C.V.

34 Op vlak van het minimum aantal vennoten op het moment van de oprichting verandert er niets wezenlijk: één vennoot volstaat voor de BVBA, twee voor de naamloze vennootschap, en drie voor de coöperatieve vennootschap.

Voor de eenhoofdige BVBA voert het Wetboek toch een kleine verandering door. Er staat nu niet meer in de wet dat een natuurlijke persoon slechts één eenhoofdige BVBA mag oprichten²⁸. Voor de praktijk verandert dat wellicht niets, aangezien het vroegere verbod niet werd gesanctioneerd met nietigheid, maar met de aansprakelijkheid van de natuurlijke persoon voor de schulden van de later opgerichte eenhoofdige BVBA's, alsof hij er borg voor stond. Die sanctie blijft onveranderd behouden²⁹.

In dit verband kan ook opgemerkt worden dat de wetgever het overbodig heeft geacht de regel uit art. 140ter, eerste lid Venn. W. te hernemen, volgens welke bepaling het overlijden van de enige vennoot niet de ontbinding van de BVBA tot gevolg heeft. De wetgever heeft die regel niet willen afschaffen, maar vond het, o.i. enigszins optimistisch over de kennis van het vennootschapsrecht van de gemiddelde gebruiker van het wetboek, overbodig hem te behouden, nu het volgens hem zonder meer duidelijk is dat het bestaan van een rechtspersoon onafhankelijk is van het bestaan van de vennoten, hetgeen ook blijkt uit de regeling die ook reeds in de Vennootschappenwet vervat lag omtrent wat er moest gebeuren in geval van dergelijk overlijden³⁰.

35 Op deze plaats kan ook nog melding gemaakt worden van een verduidelijking die de wetgever heeft aangebracht aan het recht van de coöperatieve vennootschap. Een coöperant kan in beginsel steeds uittreden. Het bestuursorgaan moet die uittreding inschrijven in het aandelenregister. Weigert het bestuursorgaan de uittreding vast te stellen, dan wordt de opzegging ontvangen door de griffier van het vrederegerecht van de zetel van de vennootschap. Die maakt daarvan een P.V. op, dat hij aangetekend naar de vennootschap zendt. Dit alles was ook al bepaald in het oude art. 150 Venn. W. Het equivalente art. 369 W. Venn. laatste zin maakt nu evenwel duidelijk dat de uittreding geldt vanaf de dag volgend op het verzenden van dat aangetekend schrijven. De bedoeling was te voorkomen dat de vennootschap de uittreding een tweede maal zou kunnen weigeren.

²⁶ De neerlegging dient te geschieden overeenkomstig de artikelen 81, 82 (vennootschappen met bijkantoor) of 88 (openbaar beroep op het spaarwezen; voor dze vennootschappen is voortaan bepaald dat de neerlegging dient te gebeuren ter griffie van de rechtbank van koophandel te Brussel, die voor hen een apart register moet aanleggen).

²⁷ Art. 67 W. Venn.

²⁸ Zie vroeger art. 123bis, eerste lid Venn. W.

²⁹ Art. 212 W. Venn. (vroeger art. 123bis, tweede en derde lid Venn. W.).

Eenzelfde wetgevende techniek heeft de wetgever gehanteerd ten aanzien van het vroegere verbod om de naam van de stille vennoot in de naam van een commanditaire vennootschap op te nemen. Dit verbod uit art. 19 Venn. W. werd afgeschaft, maar de sanctie werd behouden: de stille vennoot wiens naam toch wordt opgenomen, zal tegenover derden hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de verbintenissen waaraan hij niet heeft meeegewerkt: art. 207 § 2, tweede lid W. Venn.

³⁰ Art. 140ter en quater Venn. W., nu art. 237 W. Venn.. Zie hierover F. HELLEMANS, "Terminologische en inhoudelijke vernieuwingen ...", *l.c.*, 344, nr. 60.

36 Uittredende of uitgesloten vennoten van een coöperatieve vennootschap bleven blijkens art. 155 Venn. W. gedurende vijf jaar vanaf hun uittreding of uitsluiting aansprakelijk voor alle verbintenissen door de vennootschap aangegaan voor het einde van het jaar van de uittreding/uitsluiting- dit wel te verstaan binnen de grenzen van de verbintenis als vennoot. In de coöperatieve is ook een gedeeltelijke terugname van aandelen mogelijk. Welnu, voortaan geldt de vijfjarige aansprakelijkheid ook in hoofde van de vennoot die zijn aandelen gedeeltelijk heeft teruggenomen: art. 371 W. Venn.

b. Preconstitutieve handelingen

37 Wat betreft de overname door de opgerichte vennootschap van verbintenissen aangegaan in naam van die vennootschap toen ze nog in oprichting was, heeft de wetgever door de herformulering van het vroegere art. 13bis in het huidige art. 60 W. Venn. een aantal praktische moeilijkheden uit de weg geruimd die waren ontstaan door de wet van 13 april 1995³¹. Vroeger stelde art. 13bis dat die zogenaamde preconstitutieve verbintenissen moesten overgenomen worden door de vennootschap binnen de twee maand na haar oprichting. De vraag was dan, wanneer de vennootschap als opgericht moest beschouwd worden: Op het moment dat haar oprichtingsakte definitief is, of op het moment dat zij door neerlegging van die akte de rechtspersoonlijkheid verwerft? In de vennootschappenwet werd met “oprichting” steeds “verlijden van de akte” bedoeld, en tenzij men de vanuit juridisch- in tegenstelling tot “praktisch”- oogpunt moeilijk verdedigbare positie innam dat oprichting in art. 13bis iets anders betekende dan inde andere artikelen van de wet die het woord gebruikten, moest men aannemen dat de termijn voor overname begon te lopen op het moment van verlijden van de oprichtingsakte. Dit had onder andere tot gevolg dat die termijn van twee maanden geamputeerd werd en de facto hoogstens anderhalve maand bedroeg, aangezien de vennootschap onmogelijk voordat zij rechtspersoonlijkheid had verworven verbintenissen kon overnemen. Het nieuwe art. 60 laat nu elke verwijzing naar de oprichting weg, zodat de termijnen beginnen lopen vanaf het moment van neerlegging van de oprichtingsakte ter griffie.

38 Bovendien is art 60 ook toepasselijk op Economische samenwerkingsverbanden en landbouwvennootschappen, hetgeen niet het geval was met het oude art. 13bis.

39 Tenslotte maakt de herformulering van het oude art. 13bis nu ook een einde aan de (bepaalde) twist in de rechtsleer of de promotor die optreedt in naam van de vennootschap in oprichting persoonlijk gehouden is onder opschortende voorwaarde van niet-overname van de verbintenis³², dan wel zoals de meerderheid van de rechtsleer aannam, onder ontbindende voorwaarde van overname. De laatste interpretatie wordt nu bevestigd: de promotor is onmiddellijk gehouden en wordt pas bevrijd indien de vennootschap zijn verbintenis overneemt, en dat binnen de wettelijk voorgeschreven termijnen.

40 Een tweede probleem dat met de wet van 13 april 1995 was gerezen, en misschien belangrijker was, is met het nieuwe wetboek niet opgelost³³. Vroeger zoals ook nu moet wanneer er een inbreng in geld gedaan wordt voor de oprichting van de vennootschap, dat geld op een

³¹ Zie daarover, met de nodige verwijzingen naar andere literatuur, H. DE WULF, “Oprichtingsperikelen en winsttoegmerk na de wet van 13 april 1995”, *Gandaius Actueel II*, Gent, Story-Scientia, 16 e.v.; De beste bijdrage blijft S. GILCART, “Loi de réparation et acquisition de la personnalité morale en droit des sociétés: influence étrangères et impact d’une réforme capitale”, *R.P.S.* 1996, 229 e.v.

³² Deze stelling was in de eerste plaats verbonden met de naam van L. SIMONT, “La loi de 6 mars 1973 modifiant la législation relative aux sociétés commerciales”, *R.P.S.*, 1974, 65.

³³ Zie daarover ook K. GEENS, “De codificatie van het vennootschapsrecht: algemene bepalingen uit het wetboek van vennootschappen”, in *Nieuw vennootschaps-en financieel recht 1999*, Kalmthout, Biblo, 2000, 297, nr. 23; G.-A. DAL en A.-P. ANDRÉ-DUMONT, “La personnalité juridique des sociétés: contours et attributs”, in *le nouveau code des sociétés, o.c.*, 195-200, met verwijzing in hun voetnoot 40 naar de brief van de Belgische Vereniging van banken waarvan hierna sprake.

bijzondere rekening bij een kredietinstelling gestort worden, op naam van de vennootschap in oprichting. Art. 29bis bepaalde dat over die gelden alleen kon beschikt worden door zij die bevoegd waren om de vennootschap te verbinden en nadat de notaris een attest had afgeleverd aan de bank waarin hij verklaarde dat de akte verleden was. De overgrote meerderheid van auteurs inclusief de meeste schrijvende notarissen, leidden daar terecht uit af dat pas na de neerlegging van de akte ter griffie over de gelden kon beschikt worden³⁴. Doorslaggevend argument was- en blijft- dat zolang de oprichtingsakte niet is neergelegd, er geen personen bestaan die de vennootschap, die nog geen rechtspersoonlijkheid heeft, zouden kunnen verbinden; men kan wel reeds inde oprichtingsakte bestuurders benoemen, maar deze treden slechts in functie en worden pas bevoegd vanaf de neerlegging van de oprichtingsakte. Een kleine minderheid in de rechtsleer verdedigde de voor de (niet-bancaire) praktijk aantrekkelijker stelling dat de bank de gelden moest vrijgeven van zodra de akte verleden was en de notaris dit geattesteerd had. Die laatste minderheidsinterpretatie werd bijgevallen door de minister van justitie in een antwoord op een parlementaire vraag, “onder voorbehoud van andersluidende interpretatie door hoven of rechtbanken”, zoals de minister er overbodig aan toevoegde³⁵. De Belgische Vereniging van Banken heeft daarentegen laten weten dat zijn leden de bedoelde gelden pas zullen vrijgeven na ontvangst van een schriftelijke verklaring van de notaris van de neerlegging van de akte ter griffie. Aangezien de oude tekst van art. 29bis ook in het nieuwe wetboek letterlijk bewaard is gebleven (art. 449), is aan te nemen dat aan die toestand niets veranderd, en dat de facto, gezien het (begrijpelijke, door voorzichtigheid en respect voor de wet ingegeven) gebrek aan medewerking van de banken, de gelden pas vrijgegeven kunnen worden na neerlegging van de oprichtingsakte ter griffie.

c. vermeldingen in de oprichtingsakte

41 De regeling over welke vermeldingen uit de oprichtingsakte van een vennootschap bekendgemaakt moeten worden is met het wetboek gestroomlijnd. Er is een eind gemaakt aan de merkwaardige toestand die onder de oude wet heerste, dat bepaalde gegevens wel bekendgemaakt moesten worden, maar blijkens de letterlijke tekst van de wet niet verplicht in de oprichtingsakte moesten opgenomen worden³⁶. Voortaan is het zo dat alles wat verplicht moet bekendgemaakt worden, nu ook verplicht in de oprichtingsakte vermeld moet worden (zie bv. art. 453 eerste lid, met verwijzing naar art. 69) Misschien interessanter is dat art. 69 van het wetboek een lijst bevat van de minimale in het bekend te maken uittreksel van de oprichtingsakte op te nemen gegevens die geldig is voor alle Belgische vennootschappen met rechtspersoonlijkheid, uitgezonderd het economisch samenwerkingsverband, zodat de vroegere kleine discrepanties tussen de verschillende vennootschapsvormen verdwenen zijn.

d. oprichtersaansprakelijkheid

42 Zoals bekend mag een vennootschap niet op haar eigen aandelen inschrijven. Dit was bij de BVBA en NV. onder meer gesanctioneerd met de regel dat de oprichters hoofdelijk aansprakelijk zijn tot volstorting van dergelijke aandelen waarop de vennootschap zelf zou ingeschreven hebben. Voor de coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid was die sanctie niet voorzien. Art. 405, 4° zet dat nu recht, door ook voor de coöperatieve vennootschap de oprichtersaansprakelijkheid in te voeren wanneer een CVBA op eigen aandelen inschrijft in strijd met art 354 W. Venn.

e. Nietigheden

43 De nietigheidsgronden voor de NV, de BVBA en de Comm.VA waren vroeger limitatief opgesomd in art. 13ter. Art. 13quater en quinques regelden dan resp. procedure en gevolgen van

³⁴ Voor verwijzingen, zie H. DE WULF, *l.c.*, *Gandais Actuel II*, 16 e.v.

³⁵ Zie voor de vraag nr. 874 dd. 5 juni 1998: *Notarius*, 1998 nr. 9, 414.

³⁶ Daarover, onder het vroegere recht, M. COIPEL, “Dispositions communes à toutes les formes de sociétés commerciales”, *Rép. Notarial*, t. XII livre II, Brussel, Larcier, 1982, nr. 125.

de nietigverklaring van alle vennootschappen met rechtspersoonlijkheid. Art. 190bis bevatte de nietigheidsgronden van beslissingen van de algemene vergadering en de procedure die bij de nietigverklaring moest gevolgd worden.

De wetgever heeft deze bepalingen nu herschikt en ook herschreven, zonder dat ze evenwel duidelijker zijn geworden.

44 Er bestaat nu geen algemene bepaling meer van de nietigheidsgronden voor de N.V., BVBA en CV, men moet bij elke vennootschap apart gaan kijken (artt. 227 en 454). Bovendien is de eerste nietigheidsgrond niet meer het ontbreken van een authentieke oprichtingsakte, maar “wanneer de oprichting niet heeft plaatsgehad in de vereiste vorm”. Of daarmee iets anders bedoeld wordt dan onder de oude tekst, is niet duidelijk. In elk geval slaat “vorm” niet op de inhoud van de oprichtingsakte, want dat is geregeld in het ten tweede van de artikelen over de nietigheid.

De procedurevoorschriften voor nietigverklaringen van vennootschappen zijn samengebracht in boek IV dat betrekking heeft op alle rechtspersonen, meer bepaald in titel VIII, die ook de procedure voor nietigverklaring van besluiten van de algemene vergadering behandelt, hoewel de twee niets met elkaar te maken hebben. De nietigheidsgronden voor de besluiten van de algemene vergadering moet men dan weer gaan zoeken in art. 64, ook deel van boek IV, in de titel over organen. Op de nietigheidsgronden voor besluiten van de algemene vergadering wordt nog teruggekomen.

45 Wat de nietigheid van de BVBA betreft, is een einde gemaakt aan een (zeer) kleine controverse in de rechtsleer. Zoals bekend kan een BVBA eenhoofdig opgericht worden. Maar wat indien men duidelijk de bedoeling heeft een meerhoofdige BVBA op te richten, bv. met vier vennoten, maar drie van de vier inschrijvingen zijn ongeldig? Op grond van de vroegere wettekst (art. 13ter 4°) argumenteerden enkele auteurs dat de BVBA dan nietig was³⁷. Door de herformulering van de tekst in het huidige art. 227, 4° staat nu buiten kijf dat in dergelijk geval men een geldige eenhoofdige BVBA heeft³⁸. De andere oprichters kunnen dan als ze dat willen toetreden en de BVBA meerhoofdig laten worden.

46 Dat het recht van de coöperatieve soms zelfs strenger zijn kan dan dat van de andere vennootschappen, blijkt ook uit de nietigheidsregeling. In het wetboek is de aparte lijst van nietigheidsgronden voor de coöperatieve om onduidelijke redenen behouden, daar waar NV, BVBA en comm.VA allemaal dezelfde nietigheidsgronden hadden en hebben. Een coöperatieve kan bv. ook nietig verklaard worden omdat de oprichtingsakte de maatschappelijke zetel niet vermeldt...³⁹

47 Tenslotte vermeldt het wetboek, wat nietigheid van de vennootschap zelf betreft, nu uitdrukkelijk de door de rechtspraak algemeen aanvaarde regel dat wanneer een nietigheidsvordering tegen de vennootschap wordt ingeleid, en regularisatie nog mogelijk is, de rechtbank een termijn mag toekennen om die regularisatie door te voeren (art. 176 W. Venn.).

2. naam, zetel, nationaliteit van de vennootschap

48 Het in de Belgische praktijk helemaal niet gerespecteerde en wellicht ook weinig zinvolle onderscheid tussen de naam van een vennootschap en haar eventuele firma⁴⁰ wordt afgeschaft. Art. 65 bepaalt voortaan dat elke vennootschap een naam moet hebben die moet verschillen van de naam

³⁷ Vooral M. COIPEL, onder andere in zijn *la société privé à responsabilité limitée*, Brussel, Larcier, 1997, 104.

³⁸ M.-A. DELVAUX en M. COIPEL, *l.c.*, 551, nr. 22.

³⁹ P. NICAISE EN S. MAQUET, “Constitution, structure et gestion des sociétés à responsabilité limitée” in *Le nouveau code des sociétés, o.c.*, 260, nr. 17.

⁴⁰ Dit is de naam van één of meer vennoten die persoonlijk aansprakelijk zijn die als aanduiding van de vennootschap gebruikt wordt, hetgeen krachtens art. 27 Venn. W. verboden was voor de N.V.; daar mocht in de naam theoretisch dus geen verwijzing naar de vennoten voorkomen; in de BVBA, waar de vennoten nochtans beperkt aansprakelijk zijn, liet de wetgever wel een keuze tussen “naam” en “firma”.

van elke reeds bestaande vennootschap⁴¹. Men wou niet zo ver gaan de benaming “Vennootschap onder firma” te bannen, en in de definitie van die vennootschapsvorm is nog sprake van een “gemeenschappelijke benaming” en in de Franse wettekst van “raison sociale”, zijnde het Franse woord voor “firma”. Dat laatste is natuurlijk enigszins verwarrend. Maar dat doet geen afbreuk aan het feit dat ook deze vennootschapsvorm een fantasienaam kan hanteren, zoals vroeger reeds door de rechtspraak erkend⁴²

49 Zoals vroeger reeds uitdrukkelijk bepaald voor de NV en de BVBA⁴³, kan elke belanghebbende, indien de naam toch gelijk is aan die van een bestaande vennootschap of er zo op lijkt, dat verwarring kan ontstaan, de naam doen wijzigen, of schadevergoeding eisen (art. 65, lid 2 W. Venn.). Het wetboek vennootschappen voegt daar aan toe - en dat is nieuw - dat het de oprichters zijn of, bij latere naamswijziging, de leden van het bestuursorgaan die hoofdelijk gehouden zijn tot de eventuele verschuldigde schadevergoeding (art. 65, lid 3 W. Venn.). Die wijziging is toepasselijk op alle rechtspersonen.

50 Voortaan staat voor alle vennootschappen met rechtspersoonlijkheid in de wet dat zij hun statutaire zetel “precies” moeten vermelden in de statuten (art. 69, 2° W. Venn.), terwijl dat vroeger voor VOF en gewone commanditaire niet in de wet stond⁴⁴. De oprichters van een vennootschap met rechtspersoonlijkheid die nalaten deze aangifte te doen, zijn zelfs strafbaar (art. 91).

51 De internationaal privaatrechtelijke bepalingen uit de Venn. W. zijn met het Wetboek niet inhoudelijk gewijzigd, maar de terminologie is wat scherper gesteld, zodat eerder vergezochte interpretaties door praktizijnen of rechtsgeleerden die steun zoeken voor een alleenstaande stelling nu moeilijker worden. Zo wordt het begrip “hoofdvestiging” (art. 197 Venn. W.) nu vervangen door “werkelijke zetel”(art. 56 W. Venn.), zodat de quasi-unanieme rechtsleer die beide begrippen voor toepassing van het oude art. 197 gelijkgeschakelde, nu onaanvechtbaar wordt.

3. Effecten: soorten, vorm en registers

52 Een aparte Titel van de verschillende Boeken gewijd aan afzonderlijke vennootschapsvormen behandelt de effecten en hun overdracht. De groepering van de relevante bepalingen in één titel heeft voor gevolg dat bepaalde vroegere regels, die, bij voorbeeld, voor aandelen of obligaties golden, nu voor alle effecten die dat vennootschapstype mag uitgeven zullen gelden. Een voorbeeld - in dit geval van een gelukkige ingreep- is artikel 504 W.Venn, dat betrekking heeft op de N.V. Het bepaalt dat de overdracht van effecten aan toonder geschiedt door enkele overgave van het effect, en de overdracht van effecten op naam hetzij door inschrijving in het relevante register⁴⁵, hetzij overeenkomstig art. 1690 B.W., hetzij tengevolge van erkenning door de vennootschap die bewijs vindt van een overdracht in brieven of bescheiden. De tekst zelf van de vennootschappenwet regelde die overdracht alleen voor aandelen en obligaties⁴⁶. Tengevolge van de structuur van het Wetboek en het gebruik van het woord effect is voortaan duidelijk dat de regel geldt voor alle effecten van de N.V., dus ook voor winstbewijzen en warrants.

53 De wetgever heeft enige twijfel gezaaid over de effecten die voortaan kunnen uitgegeven worden door BVBA en CVBA. De meest voorzichtige interpretatie is dat er niets veranderd is tegenover vroeger.

⁴¹ Voor de commanditaire vennootschap is de regel behouden dat de naam van de stille vennoten (commanditair) niet in de naam mag voorkomen: art. 207 § 3 W. venn.

⁴² Zie hierover K. GEENS, “De codificatie van het vennootschapsrecht: algemene bepalingen uit het wetboek van vennootschappen”, *o.c.*, 298, nr. 26.

⁴³ Resp. art. 28 en 117 Venn. W.

⁴⁴ DAL en ANDRÉ-DUMONT, *l.c.*, in *Le nouveau code des sociétés*, *o.c.*, 206, nr. 17.

⁴⁵ Gedagtekend en ondertekend door de overdrager en overnemer.

⁴⁶ Zie de art. 43, derde lid, 45 en 89, laatste lid Venn. W.

a. BVBA-effecten

54 Voor de BVBA was vroeger bepaald (in essentie, art. 131 Venn. W.) dat deze aandelen en obligaties op naam mocht uitgeven, en geen obligaties aan toonder, converteerbare obligaties of warrants.

Art. 232 bepaalt nu kortweg dat in een BVBA aandelen en obligaties kunnen bestaan en dat deze effecten op naam moeten zijn. Men zou kunnen argumenteren dat dit niet noodzakelijk betekent dat een BVBA “enkel” aandelen en obligaties kan uitgeven. Immers, meerdere auteurs en ook de CBF gaan er terecht van uit dat een vennootschap over de vrijheid beschikt om alle effecten uit te geven die zij wil, voor zover de wet of het systeem van de wet daar niet aan in de weg staan⁴⁷. Zou een BVBA voortaan dus converteerbare obligaties of warrants kunnen uitgeven? Het Wetboek bepaalt nu ook- en ook dat is een niet onbelangrijke nieuwigheid- dat een BVBA geen publiek beroep op het spaarwezen mag doen⁴⁸. Nu kan men theoretisch zeker warrants of converteerbare obligaties uitgeven zonder een publiek beroep op het spaarwezen te doen. Anderzijds zou men wel kunnen argumenteren dat het in strijd is met het wezen van de BVBA effecten uit te geven die het besloten karakter van de vennootschap kunnen doorbreken en die voor overgang van lidmaatschapsrechten zorgen buiten de wettelijke en statutaire regelingen die daarvoor gelden. Dat argument is evenwel niet overtuigend, aangezien “het wezen” van de BVBA nergens uit blijkt- de wet bepaalt alleen dat hij geen publiek beroep op het spaarwezen mag doen.

55 Hoedanook, de memorie van toelichting brengt verduidelijking. Zij preciseert dat een BVBA “enkel” aandelen en obligaties mag uitgeven⁴⁹. De wet zelf bepaalt nog steeds dat zowel aandelen als obligaties op naam moeten zijn en stelt uitdrukkelijk dat winstbewijzen niet mogen worden uitgegeven. Uit de memorie van toelichting kan men dus afleiden dat een BVBA in elk geval geen warrants kan uitgeven. Hoe zit het met converteerbare obligaties? Men zou kunnen argumenteren dat ook converteerbare obligaties obligaties zijn. Maar dat standpunt is moeilijk houdbaar. Zowel de vennootschappenwet als het Wetboek lijken in hun woordgebruik duidelijk een onderscheid te maken tussen obligaties en converteerbare obligaties: als converteerbare obligaties bedoeld worden, wordt dit duidelijk vermeld. Daarnaast is het wellicht kunstmatig op dit vlak te onderscheiden tussen warrants, waarvan zeker is dat een BVBA ze niet mag uitgeven, en converteerbare obligaties. Er bestaan belangrijke verschillen tussen beide soorten effecten, maar beiden geven ze recht op verwerving van aandelen. Om die reden lijkt er geen reden te zijn waarom een BVBA het ene wel zou mogen uitgeven als hij het andere niet mag uitgeven, gezien beide soorten effecten even “gevaarlijk” zijn vanuit het oogpunt van het doorbreken van het besloten karakter van de BVBA.

De conclusie voor de BVBA lijkt dus vrij zeker: de uitgifte van warrants of converteerbare obligaties is nog steeds verboden.

b. CV-effecten

56 Voor de coöperatieve vennootschap bepaalt artikel 356 dat de CV aandelen op naam kan uitgeven. Buiten deze aandelen die inbrengen vertegenwoordigen kan de coöperatieve vennootschap geen andere effecten uitgeven welke maatschappelijke rechten vertegenwoordigen of recht geven op een deel van de winst, aldus de letterlijke tekst van de wet. Hieruit kan men reeds afleiden dat winstbewijzen niet mogen uitgegeven worden.

Het artikel vervolgt met de mededeling dat de uitgifte van obligaties en de daaraan verbonden rechten wordt geregeld door de statuten. Ook hier wordt het aan de memorie van

⁴⁷ CBF, *Jaarverslag*, 1987-88, 109; 1990-91, 75; uit de rechtsleer, zie o.a. J.P. BLUMBERG, “De uitgifte van naakte warrants of autonome inschrijvingsrechten op aandelen in de naamloze vennootschap”, *TRV* 1989, 124; K. GEENS en C. CROES, “Vennootschapsrechtelijke aspecten van de nieuwe wet van 26 maart 1999 in verband met aandelenopties”, *TRV* 1999, 210, noot 4.

⁴⁸ art. 210, lid 2 W. Venn.

⁴⁹ Memorie, p. 66, art. 232.

toelichting overgelaten te preciseren dat een CV “enkel” aandelen en obligaties kan uitgeven⁵⁰. De aandelen mogen blijkens de wet enkel op naam zijn, maar voor de obligaties is dat niet gepreciseerd. Het lijkt dus goed verdedigbaar voor te houden dat een CV obligaties aan toonder mag uitgeven.

57 Uit de memorie van toelichting lijkt men te kunnen afleiden dat geen warrants mogen uitgegeven worden (“enkel”) Misschien volgt dat ook uit de verwijzing naar “effecten” die maatschappelijke rechten vertegenwoordigen. Heeft het recht aandelen te verwerven, gebruik makend van een warrant of door conversie van een converteerbare obligatie, tot gevolg dat dergelijke obligatie of warrant geacht moet worden maatschappelijke rechten te vertegenwoordigen? Wat maatschappelijke rechten zijn wordt niet gedefinieerd. Warrants en converteerbare obligaties op zich lijken nochtans geen recht te geven op maatschappelijke rechten, wel op de verwerving van effecten die maatschappelijke rechten behelzen. Vandaar dat men zou kunnen argumenteren dat de uitgifte van converteerbare obligaties geoorloofd is. Nicaise en Maquet stellen dat een CV converteerbare obligaties mag uitgeven, op voorwaarde dat ze op naam zijn en er op ingeschreven wordt door personen die door de statuten erkend zijn als potentiële aandeelhouders.⁵¹ In werkelijkheid lijkt het niet alleen voorzigtiger, maar ook juister te stellen dat men op basis van de memorie van toelichting moet aannemen dat een CV, net zoals een BVBA, geen converteerbare obligaties kan uitgeven. Dezelfde argumenten als bij de BVBA gelden: de wetgever maakt normalerwijze een duidelijk onderscheid tussen obligaties en converteerbare obligaties, en als geen warrants kunnen uitgegeven worden, is er veel voor te zeggen dat ook geen converteerbare obligaties (of obligaties met warrants) kunnen uitgegeven worden.

c. vorm van effecten; aandelenregister

58 Het wetboek heeft een paar door te praktisch zeker niet te verwaarlozen maar toch detaillistische nieuwe verplichtingen ingevoerd in verband met aandelen en andere effecten.

Ten eerste wordt nu ook voor BVBA⁵² en CV⁵³ zoals vroeger reeds voor de NV⁵⁴, bepaald dat de aandelen en obligaties een nummer moeten dragen.

Voor de NV is voortaan bepaald dat niet alleen voor aandelen en obligaties aan toonder, maar ook voor dergelijke winstbewijzen en warrants de verplichting geldt van naamstempel van (of ondertekening door) twee bestuurders. (art. 466)

59 De verplichting (N.V.) om een register voor de naamseffecten te houden wordt uitgebreid tot de warrants.(art. 463, eerste lid)

Het aandelenregister mag voortaan ook in BVBA⁵⁵ en CV⁵⁶ in twee delen gesplitst worden, waarvan één op de zetel van de vennootschap bewaard moet worden. Het andere deel mag op een andere plaats, eventueel ook in het buitenland bewaard worden. Verder is nu ook uitdrukkelijk in de wet ingeschreven dat in een BVBA⁵⁷ of CV⁵⁸ aan de vennoten die worden ingeschreven in het aandelenregister verplicht een certificaat ten bewijze van die inschrijving moet afgegeven worden, door de vennootschap uit eigen beweging (en dus niet slechts op vraag van de aandeelhouder)⁵⁹

⁵⁰ Memorie, p. 91, art. 356.

⁵¹ P. NICAISE en S. MAQUET, *l.c.* in *le nouveau code des sociétés, o.c.*, 285, nr. 45.

⁵² art. 232 W. Venn.

⁵³ art. 356 W. Venn.

⁵⁴ Vroeger art. 41, § 1, zesde lid Venn. W., nu art. 460, tweede lid W. Venn.

⁵⁵ art. 234 W. Venn.

⁵⁶ art. 358, eerste lid W. Venn. Voor de CVBA was dat ook vroeger al bepaald (art. 147, laatste lid Venn. W.), zij het dat de Franse tekst niet voorzag in de mogelijkheid om het tweede deel in het buitenland te bewaren.

⁵⁷ art. 232 W. Venn.

⁵⁸ Art. 359 W. Venn.

⁵⁹ Zie reeds roeger art. 43, tweede lid Venn. W. voor de N.V.

60 Voormelde regels gelden zowel voor BVBA als voor CV. Voor de CV wordt nog een nieuwe verplichting ingevoerd (art. 357, § 1, 6°): het aandelenregister van elke coöperatieve vennootschap moet voortaan ook de bedragen vermelden die voor de uittreding, voor de gedeeltelijke terugneming van aandelen en voor de terugneming van stortingen worden aangewend.

61 Zoals bekend kan de vennootschap de uitoefening van de rechten verbonden aan een aandeel schorsen indien het aan verschillende eigenaars toebehoort, en dit tot één persoon als eigenaar ten opzichte van de vennootschap is aangewezen. Die regel gold althans in de NV voor aandelen en obligaties en in de BVBA voor aandelen. In een logische stap geldt de regel voortaan in de NV ook voor winstbewijzen en warrants⁶⁰, in de BVBA ook voor obligaties⁶¹ en in de CV voor aandelen⁶² (maar klaarblijkelijk niet voor obligaties)

4. Kapitaalvorming

62 Op dit vlak zijn vooreerst twee louter terminologische veranderingen te vermelden. Ten eerste wordt nu steeds gesproken over “inbreng in natura” om elke inbreng aan te duiden die niet in geld is, daar waar vroeger hetzij van inbreng in natura, hetzij van inbreng niet in geld gesproken werd.

Ten tweede wordt het woord quasi-inbreng nu gebruikt voor de verdeckte inbreng in natura, zijnde situatie waarbij een vennootschap (BVBA NV of CVBA) binnen de twee jaar na haar oprichting een goed verwerft van een oprichter, vennoot of bestuurder dat een waarde van minstens 10% van het kapitaal (of vast gedeelte ervan) vertegenwoordigt. Dat begrip was in de doctrine wijdverspreid, maar kwam niet voor in de wetgeving.

63 Zoals bekend moet het kapitaal van bij de oprichting volledig geplaatst⁶³ zijn. Dat stond vroeger al in de wet voor NV en BVBA, maar niet voor de coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid. Voor alle duidelijkheid heeft de wetgever het beginsel nu ook voor de CVBA in art 393 ingeschreven.

64 Bij een kapitaalverhoging bij wege van inbreng van geld, was vroeger niet bepaald, zoals dat wel bij de oprichting het geval was, dat de gelden moesten geblokkeerd worden op een rekening ten name van de vennootschap, dat de gelden alleen ter beschikking van de vennootschap mochten gehouden en dat, indien de kapitaalverhoging niet tot stand komt binnen de drie maand na de opening van de bijzondere rekening, de gestorte gelden worden teruggegeven aan de deposanten die erom verzoeken. Voor zowel BVBA, CVBA als NV wordt dit nu in de wet ingeschreven, in de artt. 311, 422 en 600 Wetboek. Voor de CVBA is hierop in de rechtsleer al kritiek geuit, aangezien de verplichting om de gelden te blokkeren in de CVBA bij verhoging van het variabele gedeelte van het kapitaal als overdreven formalistisch kan beschouwd worden wanneer hetgeen formeel een kapitaalverhoging is, in feite betrekking heeft op een zeer laag bedrag. In 1995 was die verplichting tot blokkering bij de CVBA daarom afgeschaft, ze is nu weer ingevoerd⁶⁴.

65 Voor de CVBA wordt ook een vergetelheid rechtgezet in verband met inbrengen in natura. Als zo een inbreng gebeurt bij de oprichting, dan was vroeger reeds bepaald dat die inbreng binnen de vijf jaar volgestort moest worden. Art. 419 bepaalt nu dat dat ook moet gebeuren bij inbreng in natura bij kapitaalverhoging.

66 Bij kapitaalverhoging door inbreng in geld hebben de bestaande aandeelhouders in de regel een voorkeurrecht. Vroeger kon de algemene vergadering dat recht niet alleen uitsluiten of

⁶⁰ art. 461 W. Venn.

⁶¹ Art. 236 W. Venn.

⁶² Art. 360 W. Venn.

⁶³ Dit betekent dus dat verbintenissen zijn aangegaan ten belope van het kapitaalbedrag. Volledige volstorting van bij de oprichting is niet vereist.

⁶⁴ Zie de kritiek bij P. NICAISE en S. MAQUET, *l.c.*, in *le nouveau code des sociétés, o.c.*, 282, nr. 42.

beperken, maar ook afwijken van de minimumtermijn van vijftien dagen die voor de uitoefening ervan voorzien was. Die laatste mogelijkheid wordt nu afgeschaft - door ze niet meer te vermelden in art. 596 Wetboek. Alleen uitsluiting of beperking van voorkeurrecht is mogelijk.

67 Reeds onder het regime van de vennootschappenwet nam een belangrijk deel van de rechtsleer aan dat het in de N.V. toegelaten was reeds in de oprichtingsakte een machtiging aan het (toekomstige) bestuur te geven om gebruik te maken van het toegestaan kapitaal.⁶⁵ Die voor de praktijk handige opvatting wordt nu door de wetgever impliciet maar zeker bevestigd in art. 604 W. Venn., waar gesteld wordt dat “wanneer de oprichters of de algemene vergadering besluiten de in het eerste lid bedoelde bevoegdheid (nl. tot gebruikmaking van het toegestaan kapitaal) toe te kennen of te vernieuwen”⁶⁶, een bijzonder verslag moet worden opgesteld waarin uiteengezet wordt in welke omstandigheden en voor welke doeleinden van het toegestaan kapitaal gebruik gemaakt kan worden. Aangezien de vennootschap op haar moment van oprichting per definitie nog niet actief is, is het eigenlijk weinig zinvol om een verslag op te stellen: men weet nog niet welke omstandigheden relevant zijn. Anderzijds moet toegegeven worden dat ook vandaag de dag dergelijke verslagen die tijdens het leven van de vennootschap opgesteld worden, in veel gevallen vrij nietszeggend zijn⁶⁷.

68 Voor de BVBA zijn er enkele wijzigingen of verduidelijkingen aan de procedure voor kapitaalverhoging aangebracht, om een grotere gelijkloop met de NV te bewerkstelligen. De wet voorziet nu duidelijk ook voor de BVBA in de mogelijkheid om indien niet op de volledige besliste kapitaalverhoging ingeschreven wordt, met andere woorden indien de kapitaalverhoging niet volledig geplaatst wordt, het kapitaal slechts te verhogen met het bedrag van de geplaatste inschrijvingen. Wel wordt tegelijk de voorwaarde ingevoerd dat de emissievoorwaarden uitdrukkelijk voorzagen in die mogelijkheid (art. 303).

69 Belangrijk voor de vele praktizijnen die daarover twijfels hadden, die overigens gevoed werden door de nogal soepele houding die het Brusselse hof van beroep had aangenomen tegenover de kapitaalverhogingen die de Generale Maatschappij in 1988 had doorgevoerd in haar verweer tegen De Benedetti⁶⁸, is nu duidelijk in de wet bepaald dat bij een kapitaalverhoging in twee fasen, zowel de beslissing tot kapitaalverhoging als de vaststelling van haar totstandkoming in een authentieke akte moeten vastgelegd worden (zie 588-589 voor de NV, art. 307-08 voor BVBA). Daarnaast wordt nu ook voor de BVBA en de CVBA (art. 421) alle twijfel weggenomen dat een kapitaalverhoging in twee fasen kan gebeuren, dat wil zeggen een eerste fase waarbij de beslissing tot kapitaalverhoging genomen wordt, en een tweede fase waarbij vastgesteld wordt dat de kapitaalverhoging tot stand is gekomen, nadat in de tussenfase de nodige inbrengen beschikbaar gesteld zijn.

70 Ook op gebied van de kapitaalbescherming is een nieuwigheid te signaleren. Het oude art. 77bis Venn. W. is geherformuleerd om een moeilijk aanvaardbare opvatting⁶⁹ over uitkeerbaarheid

⁶⁵ Anders: H. BRAECKMANS, “De nieuwe vennootschapswet van 18 juli 1991”, *R.W.* 1991-92, 1005, nr. 10; J. LIEVENS, *De nieuwe vennootschapswet (wet van 18 juli 1991)*, Gent, Mys en Breesch, 1991, 17. Zij kleefden de onder de oude wet (althans tot midden 1996) ook goed verdedigbare opvatting aan dat direct na de oprichting een algemene veragdering kon bijeenkomen die tot machtiging overging.

⁶⁶ Zie ook art. 604, lid 1, waar gesteld wordt dat de bevoegdheid tot gebruikmaking van het toegestaan kapitaal kan uitgeoefend worden gedurende vijf jaar “te rekenen van de bekendmaking van de oprichtingsakte of van de wijziging van de statuten”. Ook daaruit kan men afleiden dat de machtiging reeds in de oprichtingsakte kan gegeven worden.

⁶⁷ P. NICAISE en S. MAQUET, *l.c.*, 284.

⁶⁸ Brussel, 1 maart 1988, *T.R.V.* 1988, (115), 128; *J.T.* 1988, (232), 236. Op basis van dit arrest werd wel eens voorgehouden dat alleen de totstandkoming van, niet de beslissing tot kapitaalverhoging authentiek vastgelegd moest worden.

⁶⁹ Zie daarover in de eerste plaats J. TYTECA, “De winstuitkerig in een N.V. of B.V.B.A.: mag volgens de wet soms kapitaal worden uitgekeerd?”, *T.R.V.* 1988, 292 e.v..

van kapitaal volledig de pas af te snijden. Wanneer een opvraging gebeurt van geplaatst maar nog niet volgestort kapitaal, correspondeert daarmee een vordering op de vennoten, die mag geactiveerd worden, zodat het actief stijgt. Zolang het opgevraagde kapitaal niet daadwerkelijk gestort is, blijft het bedrag van het gestorte kapitaal uiteraard gelijk. Onder het oude art. 77bis waren uitkeringen verboden indien het nettoactief was gedaald of tengevolge van de uitkering zou dalen beneden het bedrag van het gestorte kapitaal, vermeerderd met de onbeschikbare reserves. Om te verhinderen dat het verschil tussen het nettoactief en het gestorte kapitaal zou kunnen uitgekeerd worden⁷⁰ - en dus kapitaal zou kunnen uitgekeerd worden - wordt voortaan voor NV en BVBA (artt. 617 en 320) bepaald dat geen uitkering mag geschieden indien het nettoactief zou dalen onder het bedrag van het gestorte *of indien dat hoger is, van het opgevraagde kapitaal*.

71 Tenslotte kan vermeld worden dat de wetgever bevestigt dat, in een coöperatieve vennootschap, uittreding, uitsluiting of gedeeltelijke terugname van aandelen slechts mogelijk is voor zover daardoor het netto-actief niet daalt beneden het vaste gedeelte van het kapitaal (art. 427 W. Venn.) Die opvatting overwoog reeds sterk in de rechtsleer.⁷¹

5. algemene vergadering

a. bevoegdheid: Statutenwijziging -"essentiële elementen"

72 Art. 558 correspondeert met het vroegere art. 70 Venn. W. en regelt de statutenwijziging in de N.V.⁷². Het oude art. 70 Venn. W. voorzag in de bevoegdheid voor de algemene vergadering om de statuten te wijzigen, "zonder evenwel een van de essentiële elementen van de vennootschap te mogen veranderen". In het nieuwe Wetboek is elke verwijzing naar de essentiële elementen van de vennootschap, die niet wijzigbaar zouden zijn, achterwege gebleven. De "theorie des éléments essentiels" is nu dus definitief afgeschaft. Die theorie werd vooral ingeroepen door minderheidsaandeelhouders die geen ander middel zagen om een beslissing die hen niet beviel aan te vechten. Zoals de memorie van toelichting terecht uitlegt, waren in de loop van de twintigste eeuw meer en meer zagezegd onwijzigbare essentiële elementen van een vennootschap wel wijzigbaar gemaakt⁷³. Sinds 1958 zijn doelswijzigingen mogelijk. Sinds 1967 kan ook de rechtsvorm van een vennootschap gewijzigd worden zonder verlies van rechtspersoonlijkheid, door de procedure van de omzetting. Uit die wetwijziging werd bovendien door althans een deel van de rechtsleer afgeleid dat de vrije overdraagbaarheid van effecten niet langer meer een essentieel element van de N.V. was. De redenering was gesteund op de regel dat een NV kon omgezet worden in een BVBA, waardoor de aandelen aan toonder verplicht omgezet moesten worden in aandelen op naam.

Tenslotte kan ook de nationaliteit van een vennootschap blijkens de Belgische rechtspraak veranderen zonder verlies van rechtspersoonlijkheid, nl. wat immigratie van buitenlandse vennootschappen naar België betreft tengevolge van het cassatiearrest Lamot uit 1965⁷⁴, en wat emigratie van Belgische vennootschappen naar het buitenland betreft tengevolge van het arrest Transport Vanneste van de Raad van State, d.d. 29 juni 1987⁷⁵.

⁷⁰ De opvatting dat dit mogelijk zou geweest zijn onder het oude art. 77bis, moest reeds verworpen worden op basis van een richtlijnconforme interpretatie van dit artikel, dat een ook op ander vlakken onhandig geformuleerde omzetting van bepalingen uit de Tweede EG-Richtlijn was. Zie H. BRAECKMANS, "De nieuwe vennootschapswet van 5 december 1984", *R.W.* 1984-85, 2516, nr. 33 en E. DE LEMBRE, "Uitkeerbare winst" in *Het nieuwe vennootschappenrecht na de wet van 5 december 1984*, H. Braeckmans en E. Wymeersch (eds.), Antwerpen, Kluwer, 1985, 200.

⁷¹ Zie bv. reeds J. 't KINT en M. GODIN, *Les sociétés cooperatives*, Brussel, Larcier, 1968, 198, nr. 580.

⁷² Voor de BVBA, zie het inhoudelijk gelijke art. 286 W. Venn.

⁷³ Memorie, p. 131-132.

⁷⁴ Cass., 12 november 1965, *Pas.* 1966, I, 336.

⁷⁵ R.v.St., 29 juni 1987, *TRV* 1988, 110, noot. K. LENAERTS.

73 Wat verandering van nationaliteit en de daarmee samenhangende verplaatsing van de maatschappelijke zetel betreft, was evenwel betwist met welke meerderheid daartoe kon beslist worden. Sommigen zagen in de nationaliteit nog steeds een essentieel element, dat enkel met unanimiteit (of, volgens een o.i. onverdedigbare opvatting, helemaal niet) kon gewijzigd worden⁷⁶. Anderen meenden dat de nationaliteit met de meerderheden van een statutenwijziging kon veranderd worden⁷⁷. Wellicht zal nu een consensus groeien- dit lijkt in elk geval de bedoeling van de opstellers van het wetboek- dat de grensoverschrijdende zetelverplaatsing in de regel zoals een statutenwijziging kan beslist worden, op voorwaarde tenminste dat de buitenlandse rechtsvorm vergelijkbaar is met de Belgische. Is dat niet het geval, dan zullen de meerderheden vereist voor omzetting gevolgd moeten worden. Hetzelfde geldt wanneer de vennootschap van handelsrechtelijk burgerlijk zou worden; in dat geval is het misschien zelfs voorzichtiger nog steeds unanimiteit na te streven. Wanneer een buitenlandse rechtsvorm met sociaal oogmerk zou worden aangenomen door een Belgische vennootschap met winstoogmerk, zou wellicht nog steeds de unanimiteit vereist zijn⁷⁸.

74 De wetswijziging waarbij elke verwijzing naar de essentiële elementen wordt weggelaten roept toch een vraag op, nl. of het nu onmogelijk zou zijn dat de bepalingen uit de vennootschapsovereenkomst of dus statuten, waarvan de vennoten vinden dat zij essentieel zijn, onveranderbaar worden gemaakt. Met andere woorden, als de vennoten een bepaald onderdeel van de vennootschapsovereenkomst essentieel vinden, kunnen zij dan nog overeenkomen, in de statuten, dat een bepaalde statutaire bepaling alleen bij unanimiteit kan gewijzigd worden? Wellicht moet de vraag bevestigend beantwoord worden⁷⁹. Elke vennootschap is immers een contract- daarover begint weer meer en meer eensgezindheid te groeien in de rechtsleer - en tenzij blijkt dat een beding uit de vennootschapswet van dwingend recht is, kan er van afgeweken worden. De wetgever heeft willen verhinderen dat de elementen van elke vennootschap die vroeger doorgaans sowieso als essentieel beschouwd worden, los van een specifieke overeenkomst tussen vennoten, zoals nationaliteit en rechtsvorm, niet wijzigbaar zouden geacht worden op grond van een vage theorie van "essentiële elementen". Maar als de vennoten door een duidelijke overeenkomst een bepaald element toch nog als essentieel beschouwen, lijkt niets in de wet daaraan in de weg te staan.

b. bevoegdheid: vennootschapsvordering tegen de commissaris

75 Ook voor BVBA en CVBA staat een evidentie nu (zoals vroeger al voor de NV) in de wet: de algemene vergadering kan tegen de commissaris-revisor een vennootschapsvordering instellen (artt. 289 en 415). De minderheidsvordering kan echter nu zoals vroeger alleen gericht worden tegen de bestuurders, niet tegen de commissarissen.

c. oproeping: termijn, vorm, ter beschikking te stellen stukken

76 Het bestuur, de commissarissen en de vereffenaars hadden en behouden de bevoegdheid om de algemene vergadering bijeen te roepen. Zij moeten dat ook doen wanneer aandeelhouders die één vijfde van het kapitaal vertegenwoordigen dat vragen. Om alle twijfel weg te nemen bepaalt art. 189 nu uitdrukkelijk dat ook de vereffenaars aan die verplichting onderworpen zijn.

77 Bovendien staat nu uitdrukkelijk in de wet, zowel voor NV als BVBA, dat ook de bestuurders en commissarissen moeten opgeroepen worden - hetgeen vroeger eigenlijk al vanzelfsprekend was, aangezien zij verplicht aanwezig moesten zijn op de vergadering. Belangrijker is dat nu ook uitdrukkelijk bepaald is dat de houders van obligaties of warrants op

⁷⁶ bv. advocaat-generaal DUMON in zijn conclusies bij het Lamot-arrest, *R.W.* 1965-66, 898 en 906.

⁷⁷ bv. J. RONSE, "Vennootschappen. Overzicht van rechtspraak (1964-67)", *T.P.R.* 1967, 645, nr. 48.

⁷⁸ Zie daarover F. HELLEMANS, *l.c.* in *Nieuw vennootschaps- en financieel recht 1999, o.c.*, 331-32.

⁷⁹ Aldus ook PH. ERNST, "Respons" in *Knelpunten van dertig jaar vennoostchapsrecht, o.c.*, 424.

naam en de houders van certificaten op naam uitgegeven met medewerking aan de vennootschap ook moeten opgeroepen worden, en dit per brief⁸⁰.

78 In de BVBA gold vroeger een oproepingstermijn van acht dagen voor de vergadering. Dit is nu veranderd in vijftien dagen (art. 268). Ook voor de houders van aandelen of andere titels op naam in de N.V. geldt dat zij niet ten laatste acht, maar ten laatste vijftien dagen voor de algemene vergadering moeten opgeroepen worden, bij gewone brief⁸¹.

79 Het wetboek bevat voortaan ook voor elke vennootschapsvorm met beperkte aansprakelijkheid een algemene regeling over de wijze waarop bepaalde stukken ter beschikking moeten gesteld worden van diegenen die tot de algemene vergadering opgeroepen dienen te worden.

Voor de BVBA bepaalt artikel 269 dat een afschrift van die stukken samen met de oproepingsbrief aan de vennoten, zaakvoerders en commissarissen wordt gezonden. De andere opgeroepen kunnen om onverwijld en kosteloze toezending verzoeken. Het gaat om de houders van obligaties of certificaten die met medewerking van de vennootschap werden uitgegeven. Zoals Nicaise en Maquet⁸² opmerken, zou men in de statuten van de BVBA best een clausule opnemen dat die “andere opgeroepen” slechts recht hebben op de toezending van die stukken indien zij er minstens zeven dagen voor de vergadering om verzoeken, en dat de stukken hen anders op de vergadering zelf ter beschikking zullen worden gesteld. Het is trouwens vreemd dat de wetgever die regeling niet zelf in de wet heeft ingeschreven, nu hij dat wel heeft gedaan voor de N.V.

80 In art. 535 W. Venn. wordt voor de NV een gelijkaardig systeem voorzien: aan de houders van aandelen op naam, de bestuurders en commissarissen wordt een afschrift van de stukken opgezonden samen met de oproepingsbrief. Daarnaast wordt onverwijld een kosteloos afschrift van de stukken opgestuurd naar iedereen die ten minste zeven dagen voor de algemene vergadering de toelatingsformaliteiten heeft vervuld. Bedoeld worden de houders van toonderaandelen, van obligaties, warrants of certificaten uitgegeven met medewerking van de vennootschap. Worden die formaliteiten pas later vervuld, dan krijgt de betrokkene zonder dat hij er om moet vragen op de algemene vergadering zelf een afschrift van de stukken.

Tenslotte mag iedere aandeelhouder, obligatiehouder, certificaathouder of warranthouder tegen overlegging van zijn effect vanaf vijftien dagen voor de algemene vergadering ter zetel van de vennootschap kosteloos een afschrift vragen van de bedoelde stukken.

81 In de coöperatieve vennootschap moeten de vennoten steeds verzoeken om de (kosteloze en onverwijld) toezending van de stukken (art. 381 W. Venn.). Op het bestuur rust dus geen automatische toezendingsverplichting. De wetgever heeft die weg gekozen wegens het groot aantal vennoten dat een coöperatieve doorgans kenmerkt.

82 Welke stukken in concreto ter beschikking moeten gesteld worden van hen die gerechtigd zijn aan de algemene vergadering deel te nemen, verschilt van vergadering tot vergadering. Naargelang de beslissing die moet genomen worden, zullen bv. bepaalde bijzondere verslagen (bv. over inbreng in natura) ter beschikking van de aandeelhouders moeten gesteld worden.

Voor de gewone algemene vergadering van de N.V. bevat art. 553 nu de inhoud van een aantal vroegere wetsartikelen en meer bepaald een lijst van stukken die minstens 15 dagen voor elke gewone algemene vergadering ter inzage moeten liggen van alle aandeelhouders, houders van

⁸⁰ Art. 533, tweede lid W. Venn.

⁸¹ In de BVBA gebeurt de oproeping steeds per aangetekende brief, waarin ook de agenda vermeld staat. In de NV moet de oproeping ook de agenda vermelden, maar gebeurt de oproeping anders: ten minste acht dagen op voorhand moet de oproep in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd worden, en tweemaal moet de oproep in een nationaal verspreid blad gepubliceerd worden, de laatste maal ten minste acht dagen voor de vergadering. Indien alle titels op naam zijn (en niet slechts alle aandelen), volstaat het evenwel aan de betrokkenen een aangetekende brief te sturen (art. 553, derde lid W. Venn.), vijftien dagen voor de algemene vergadering.

⁸² *l.c.*, 271.

obligaties, warrants of certificaten. Het inzagerecht van de warranthouders is nieuw en wordt terecht verantwoord met de opmerking dat deze over bepaalde inlichtingen moeten kunnen beschikken om te kunnen beslissen of zij hun warrant uitoefenen of niet⁸³.

Ten tweede wordt nu bepaald dat van die stukken de jaarrekening, het jaarverslag en het verslag van de commissaris moet meegedeeld worden overeenkomstig art. 535, dat hierboven al besproken werd en dat in een uniforme mededelingswijze voorziet wanneer het wetboek voorziet in de terbeschikkingstelling van stukken aan aandeelhouders en andere personen gerechtigd om de algemene vergadering bij te wonen. Vaak impliceert dit automatische toezending.

d. vereiste meerderheden

83 De wetgever heeft een einde gemaakt aan het eindeloze getwist in verband met het quorum en de meerderheden waarmee bij de CV moet beslist worden. Vroeger werd daarvoor reeds verwezen naar “de regels die van toepassing zijn op de naamloze vennootschappen”⁸⁴, maar sommigen bleven hardnekkig verdedigen dat die verwijzing enkel sloeg op de “regels van beraadslagende vergaderingen”, bv. het quorum, niet op de meerderheden die in het N.V-recht vereist zijn. Zij bleven daarom bv. verdedigen dat voor een statutenwijziging in een coöperatieve vennootschap de unanimiteit vereist was, hetgeen in vele CV’s statutenwijzigingen onmogelijk zou gemaakt hebben⁸⁵. De nieuwe tekst laat geen twijfel: de regels uit het N.V-recht zowel wat quorum als voortaan ook onbetwistbaar wat meerderheden betreft gelden voor de CV, inclusief de CVOA⁸⁶ (zie art. 382 W. Venn.) Dit behoudens statutaire afwijking⁸⁷, zodat het perfect mogelijk blijft statutair unanimiteit of een vier vijfde meerderheid te eisen.

e. uitzonderlijk stemrecht van aandelen zonder stemrecht⁸⁸

84 Aandelen zonder stemrecht hadden ook onder de vennootschapswet in bepaalde gevallen stemrecht, in de eerste plaats (en sterk vereenvoudigend uitgedrukt) wanneer de algemene vergadering de rechten die aan die aandelen verbonden waren wou wijzigen of wanneer zeer belangrijke statutenwijzigingen, zoals bv. een doelwijziging, op de agenda stonden. Het artikel 481 van het wetboek, dat deze aangelegenheid regelt, bepaalt onder meer dat aandelen zonder stemrecht toch stemrecht hebben in “2° het geval bedoeld in artikel 558”. Artikel 558 heeft betrekking op de gewone statutenwijziging. De wetgever had wellicht de bedoeling te verwijzen naar art. 560, dat betrekking heeft op wijziging van de respectieve rechten van een categorie aandelen. Er is dus bijna zeker een vergissing gebeurd, te meer daar de memorie van toelichting niets vermeldt over een wijziging tegenover het vroegere recht. Dat neemt niet weg dat men verplicht is de letterlijke tekst van de wet te respecteren en te concluderen dat aandelen zonder stemrecht voortaan bij elke statutenwijziging stemrecht hebben. Als het hier inderdaad om een vergissing gaat, is te hopen dat ze vlug wordt rechtgezet door een nieuwe wetgevende ingreep.

f. vraagrecht op de algemene vergadering

85 Elke aandeelhouder mag op de algemene vergadering vragen stellen aan het bestuur over de agendapunten of het jaarverslag van de bestuurders. Hoewel de wet daarover niets bepaalde werd doorgaans aangenomen dat de bestuurders konden weigeren te antwoorden wanneer antwoorden het vennootschapsbelang in het gedrang zou gebracht hebben⁸⁹. In 1995 was dat principe al

⁸³ Memorie, p. 129.

⁸⁴ Art. 146, 4° Venn. W.

⁸⁵ Over deze discussie, met uitgebreide verwijzingen, zie F. HELLEMANS, *l.c.*, 333.

⁸⁶ art. 382 is immers deel van de titel houdende “bepalingen gemeen aan alle coöperatieve vennootschappen”.

⁸⁷ Art. 382 W. Venn.

⁸⁸ Hoerover ook P. NICAISE en S. MAQUET, *l.c.* in *le nouveau code des sociétés, o.c.*, 262.

⁸⁹ Zie bv. E. WYMEERSCH, “De nieuwe voorschriften inzake vennootschapsinformatie evenals inzake commissaristoezicht” in *Het nieuwe vennootschapsrecht na de wet van 5 december 1984*, (H. Braeckmans en E. Wymeersch, eds.), Antwerpen, Kluwer, 1985, 90; H. BRAECKMANS, “De nieuwe vennootschappenwet van

ingevoerd voor de coöperatieve vennootschap⁹⁰, nu is het veralgemeend tot ook de NV, BVBA en Comm. VA. Het Wetboek bepaalt dat de antwoordplicht slechts geldt “voorzover de mededeling van feiten of gegevens niet van aard is dat zij ernstig nadeel zou berokkenen aan de vennootschap, de vennoten of het personeel van de vennootschap”⁹¹.

g. verdaging van de gewone algemene vergadering

86 De vennootschappenwet kende reeds de regel dat de raad van bestuur tijdens de jaarlijkse algemene vergadering mag beslissen om de vergadering drie weken uit te stellen. De wet bepaalde dan: “Deze verdaging doet alle genomen besluiten vervallen. De volgende vergadering heeft het recht de jaarrekening definitief vast te stellen”⁹². Reeds voorheen werd door veel rechtsleer aangenomen dat door de verdaging niet alle besluiten, maar enkel de goedkeuring van de jaarrekening en de eventuele, daarvan afhankelijke, kwijting verviel⁹³. Die meerderheidsopvatting, die wel praktisch was maar niet evident in het licht van vooral de Nederlandse tekst van art. 79 Venn. W., wordt nu wettelijk bevestigd. Alle andere besluiten dan de goedkeuring van de jaarrekening blijven geldig, behoudens andersluidende beslissing van de algemene vergadering zelf⁹⁴. Nicaise en Maquet stellen terecht dat deze regeling, die in principe alleen voor de gewone jaarlijkse algemene vergadering geldt, door de statuten ook kan uitgebreid worden tot buitengewone algemene vergadering, en dat de statuten anderzijds ook kunnen voorzien dat in geval van verdaging van de algemene vergadering, alle besluiten geacht worden te vervallen, zonder dat een beslissing nodig is⁹⁵.

h. “Bijzondere algemene vergadering”

87 Naast de gewone algemene vergadering, zijnde de jaarlijkse algemene vergadering tijdens dewelke over de goedkeuring van de jaarrekening wordt beslist, kende men ook vroeger reeds de buitengewone algemene vergadering, zijnde elke andere algemene vergadering dan de gewone algemene vergadering, bij voorbeeld deze bijeengeroepen om een statutenwijziging door te voeren. De wetgever heeft nu blijkbaar in art. 556 een derde soort algemene vergadering ingevoerd, de zogenaamde bijzondere algemene vergadering. Bij nader inzien gaat het vooral om een terminologische vernieuwing. Artikel 556 is grotendeels een herneming van art. 17bis van de Transparantiewet, en enkel van toepassing op de NV die openbaar beroep op het spaarwezen heeft gedaan. Het artikel bepaalt dat enkel de algemene vergadering aan derden rechten kan toekennen die een invloed hebben op het vermogen van de vennootschap, dan wel een schuld of verplichting ten haren laste doen ontstaan indien de uitoefening van die rechten afhankelijk is van het uitbrengen van een openbaar overnamebod op de aandelen van de vennootschap of van een verandering van de controle over de vennootschap⁹⁶. Bovendien moet het desbetreffende besluit van de algemene vergadering op straffe van nietigheid worden neergelegd ter griffie van de rechtbank van koophandel van de zetel van de vennootschap. Nieuw is dat het Wetboek voortaan bepaalt dat die neerlegging (op straffe van nietigheid) moet gebeuren voor het tijdstip waarop de raad van bestuur

1984”, *R.W.*, 1984-85, 2430, nr. 44; J. LIEVENS, “De wettelijke bescherming van de minderheidsaandeelhouder” in *De bescherming vande minderheidsaandeelhouder*, bijzonder nummer *T.R.V.*, 1988, I, nr. 25; R. PRIoux, “La transparence, principe général de droit en matière d’information des actionnaires et du marché?”, *J.T.*, 1994, 219, nr. 7. In de bekende “Barco”-uitspraak werd dat bevestigd: Kh. Ieper, 17 mei 1999, *TRV* 1999, 534.

⁹⁰ art. 158quater Venn. W., nu art. 412 W. Venn.

⁹¹ art. 270 en 540 W. Venn.

⁹² Art. 79, tweede lid Venn. W., dat ook voor BVBA en CVBA gold (artt. 137 en 158 Venn. W.).

⁹³ F. DE BAuw, *Les assemblées générales dans les sociétés anonymes*, Brussel, Bruylant, 1996, 297, nr. 718; B. TILLEMAn, *De geldigheid van besluiten van de algemene vergadering*, Kalmthout, Biblo, 1994, 224, nr. 332, met verwijzingen naar de klassiekers als Wauwermans, Passelecq, Fredericq, Van Ryn, en Resteau.

⁹⁴ Art. 285, 414 en 555 W. Venn.

⁹⁵ *l.c.*, p. 274 boven.

⁹⁶ Dergelijke constructies zijn, in vele variëteiten, ontwikkeld in de Verenigde Staten en vandaar ook hier te lande bekend geworden als “poison pills”.

van de vennootschap een mededeling van de CBF ontvangt dat er op haar een openbaar overnamebod wordt gedaan.

88 Vanaf het moment dat die mededeling over het bod vanwege de CBF is ontvangen, mag bovendien alleen de algemene vergadering nog beslissingen nemen of verrichtingen uitvoeren die een aanzienlijke wijziging van de samenstelling van de activa of passiva van de vennootschap met zich meebrengen. Bovendien mag de doorvoering van die beslissing of verrichting niet afhankelijk worden gemaakt van het welslagen of mislukken van het bod. Al deze beslissingen moeten ook onmiddellijk aan de CBF ter kennis worden gebracht, en openbaar worden gemaakt (art. 577 W. Venn)⁹⁷

i. Transparantiewetgeving

89 Voor beursgenoteerde vennootschappen geldt zogenaamde transparantiewetgeving⁹⁸, die de verwerving of vervreemding van participaties in vennootschappen voor elke schijf van 5% van de stemrechtverlenende effecten meldingsplichtig maakt. Vroeger stond in de wet dat men slechts aan de algemene vergadering kon deelnemen met die aandelen waarvan men minstens vijfenveertig dagen voor de algemene vergadering kennis had gegeven- uiteraard voor zover die kennisgeving verplicht was krachtens de Transparantiewet, of krachtens de statuten. Die regel wordt behouden, maar de termijn wordt verkort tot twintig dagen voor de algemene vergadering (art. 545 W. Venn.). De regel is bedoeld om de raad van bestuur van dergelijke vennootschappen een idee te geven over de te verwachten stemverhoudingen op de algemene vergadering. Hij heeft tot gevolg dat iemand die aandelen verwerft, een tijd moet wachten om zijn stemrecht te kunnen uitoefenen. De vroegere termijn van 45 dagen werd op dat vlak overmatig geacht door de opstellers van het wetboek⁹⁹.

90 Bovendien kan de raad van bestuur van een N.V. een reeds samengeroepen maar nog niet bijeen zijnde algemene vergadering met drie weken verdagen wanneer binnen de twintig dagen vooraleer de algemene vergadering had moeten samenkomen de vennootschap een participatiemelding ontvangt of weet dat iemand er een had moeten doen (art. 534 W. Venn.). Vroeger was de termijn 15 dagen, maar dat werd als te kort ervaren, aangezien tengevolge van de wettelijke oproepingstermijnen, de eerste oproeping voor de algemene vergadering vaak meer dan 15 dagen voor de eigenlijke vergadering zal gebeuren.

91 Ook vroeger was het voor niet-beursgenoteerde vennootschappen reeds mogelijk om de Transparantiewetgeving gedeeltelijk vrijwillig op hen van toepassing te maken door een statutair beding ter zake op te nemen¹⁰⁰. Art. 515 W. Venn. herneemt die mogelijkheid, maar voegt er aan toe dat daardoor automatisch een aantal artikelen¹⁰¹ uit het wetboek (vroeger: uit de Transparantiewet) van toepassing worden, die er op gericht zijn de verwerver van aandelen die de transparantieregeling niet zou naleven, te sanctioneren- onder andere met schorsing van stemrecht. Vroeger waren deze bepalingen slechts van toepassing voor zover de statuten er uitdrukkelijk naar verwezen.

j. Nietigheden

92 De nietigheid van besluiten van de algemene vergadering was vroeger geregeld in art. 190bis Venn. W. Men kon kritiek hebben op de formulering van onderdelen van dit artikel, maar het had onmiskenbaar één voordeel, nl. dat alle wettelijke specifiek vennootschapsrechtelijke

⁹⁷ Geïnspireerd op art. 33bis § 3, 3°, § 4, 3° en § 5 Venn. W.

⁹⁸ De basisregeling is vervat, zoals hoger reeds aangegeven, in hoofdstuk I van de wet van 2 maart 1989 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in ter beurze genoteerde vennootschappen en tot reglementering van de openbare overnamebiedingen.

⁹⁹ Zie F. HELLEMANS, *l.c.*, 342.

¹⁰⁰ Art. 5 Transparantiewet.

¹⁰¹ Nl. artt. 516, 534 en 545 W. Venn.

nietigheidsgronden in één artikel bijeen stonden. Men kreeg een exhaustieve opsomming van die nietigheidsgronden, hetgeen toch handig en duidelijk was. In één van de naar onze smaak minder gelukkige keuzes die de wetgever nu heeft gemaakt, is het oude artikel 190bis opgesplitst. De kern ervan, nl. het oude art. 190bis § 1, 1°, 3° en 4° is nu vervat in art. 64, toepasselijk op alle vennootschappen met rechtspersoonlijkheid. De andere onderdelen van het oude art. 190bis zijn nu verspreid over het Wetboek, nl. als onderdeel van of direct volgend op de bepaling waarop zij betrekking hebben. Zo bevat art 64 bv. geen exhaustieve lijst meer van verslagen die, indien ze niet aan de algemene vergadering worden voorgelegd bij een bepaalde beslissing, tot de nietigheid van de beslissing leiden. Nu vindt men de nietigheidssanctie op de plaats waar beschreven staat dat het verslag aan de algemene vergadering moet voorgelegd worden.

Om de gebruiker er op attent te maken dat art. 64 geen exhaustieve lijst van nietigheidsgronden bevat, stelt het ten vijfde van het artikel dat een besluit ook nietig is “wegens enige andere in dit wetboek vermelde redenen”.

Art. 64 bevat bovendien alleen de algemene nietigheidsgronden, Voor de procedure van nietigverklaring, maar ook voor de toch ook inhoudelijk belangrijke regel dat de nietigheid niet kan gevorderd worden door een aandeelhouder die voor het betrokken besluit heeft gestemd, of wanneer de nietigverklaring afbreuk zou doen aan de rechten van derden te goeder trouw, moet men de artikelen 178 tot 180 raadplegen.

93 Inhoudelijk heeft de wetgever blijkbaar weinig aan de nietigheidsgronden willen veranderen, aangezien de memorie van toelichting slechts vermeldt dat het om een herformulering gaat¹⁰². Er kan op gewezen worden dat daar waar het huidige art. 190bis § 12° verwees naar de uitoefening van stemrechten die geschorst waren in toepassing van twee aldaar genoemde wetten (d.d. 2 maart 1989 en d.d. 4 december 1990), het equivalente art. 64, 4° nu algemener verwijst naar stemrechten die geschorst zijn krachtens een wettelijke bepaling die niet in dit Wetboek is opgenomen.

94 In art. 190bis § 1, 5° vond men vroeger, zoals gezegd, een lijst van verslagen die aan de algemene vergadering moesten voorgelegd worden wanneer deze over bepaalde aangelegenheden wou beslissen. Ontbrak dat verslag, dan leidde dit automatisch tot de nietigheid van de beslissing van de algemene vergadering. Doorheen het Wetboek zijn nu drie nieuwe gevallen ingevoerd waarin ontbreken van een verslag tot automatische nietigheid leidt. In art. 288 W. Venn. wordt voor de BVBA bepaald dat de voorgestelde wijziging van de respectieve rechten verbonden aan verschillende categorieën aandelen, door het bestuursorgaan omstandig moet verantwoord worden in een verslag. Ontbreken van dat verslag leidt tot nietigheid van de beslissing. In de N.V. moet een omstandig verslag (o.a. over de uitgifteprijs) worden opgemaakt wanneer aandelen zonder vermelding van nominale waarde beneden de fractiewaarde van de oude aandelen van dezelfde soort op de agenda staat (art. 582 W. Venn.). Ook hier treedt automatische nietigheid in. Hetzelfde geldt wanneer de algemene vergadering de raad van bestuur zou machtigen tot gebruikmaking van het toegestaan kapitaal zonder dat het bestuursorgaan een verslag heeft opgemaakt omtrent de bijzondere omstandigheden waarin van het toegestaan kapitaal gebruik kan worden gemaakt (art. 604 W. Venn.)

6. Bestuur

a. kwalificatie- vermelding hoedanigheid

95 De juiste kwalificatie van de overeenkomst tussen bestuurder en vennootschap is een eeuwig academisch twistpunt, hoewel er eigenlijk sinds de jaren '60 min of meer eensgezindheid over bestond dat op die verhouding de regels van de lastgeving toegepast moeten worden, voor zover dit verenigbaar is met de economie van die verhouding en uiteraard voor zover de

¹⁰² Memorie, p. 32.

vennootschappenwet zelf niet van die regels afwijkt¹⁰³. Voor die stelling kon ook steun gevonden worden in onder meer art. 53 Venn. W., dat bepaalde dat de NV bestuurd werd door lasthebbers. Art. 517 bepaalt nu dat de NV bestuurd wordt door natuurlijke of rechtspersonen. De verwijzing naar de lastgeving is volgens de memorie van toelichting weggelaten om betere kwalificaties toe te laten. De oude theorieën verliezen daardoor niets aan waarde en de kwalificatie van bestuurders als lasthebbers blijft de minst problematische.

96 Het wetboek veralgemeent een reeds bestaande regel uit het N.V.-recht tot alle vennootschappen met rechtspersoonlijkheid: de bestuurders en zaakvoerders moeten hun hoedanigheid vermelden onmiddellijk voor of na de handtekening die zij plaatsen voor rekening van de vennootschap op een “akte die de vennootschap verbindt (art. 62 W.Venn.) .

97 In art. 63 bepaalt het Wetboek voortaan voor zowel raad van bestuur als algemene vergadering, en dit van alle rechtspersonen, dat de gewone regels van de beraadslagende vergaderingen toepasselijk zijn op de colleges en vergaderingen waarin door het wetboek voorzien is, tenzij het wetboek anders bepaalt en voor zover de statuten zelf geen regeling treffen. Met beraadslagende vergadering wordt in de eerste plaats gedacht aan het parlement, wiens uitgebreide schriftelijk reglement inspiratie¹⁰⁴ kan bieden wanneer te bepalen is wat de regels van de beraadslagende vergaderingen inhouden.

b. rechtspersoon-bestuurder

98 Het was al lang niet meer betwist dat rechtspersonen bestuurder kunnen zijn van een N.V. Bij de BVBA kon dat niet. De wetgever heeft nu in art. 514 uitdrukkelijk bevestigd dat een rechtspersoon bestuurder bij een N.V. kan zijn. Hoewel dat het kader van een codificatie weliswaar zou overstegen hebben, is toch te betreuren dat niet van de gelegenheid gebruik is gemaakt om een regeling te treffen aangaande de vertegenwoordiging van die rechtspersoon en eventueel ook rond de aansprakelijkheid van die vertegenwoordiger, vooral nu daarover in de rechtsleer nogal wat uiteenlopende meningen bestaan¹⁰⁵ en in de praktijk ook een grote rijkdom aan verschillende technieken voorkomt¹⁰⁶. In de praktijk treedt meestal een bijzondere lasthebber op, die echter niet noodzakelijk op elke vergadering dezelfde is.

c. belangenconflictregering

99 De belangenconflictregeringen vervat in de artikelen 60 en 60bis Venn. W. zijn niet gewijzigd, behalve op één punt. Sinds 1995 bepaalde artikel 60 dat het deel van de notulen van de raad van bestuur dat betrekking had op het belangenconflict, in extenso in het jaarverslag gepubliceerd moest worden. Maar bij diezelfde wet van 13 april 1995 werden kleine NV's en BVBA's vrijgesteld van de verplichting een jaarverslag op te stellen¹⁰⁷, vrijstelling die nu is uitgebreid tot kleine coöperatieve vennootschappen¹⁰⁸. Aangezien persoonlijke belangenconflicten van bestuurders zich wellicht vooral bij dergelijke kleine vennootschappen voordoen, voorziet het Wetboek nu dat wanneer geen jaarverslag moet opgemaakt worden, dit uittreksel uit de notulen toch

¹⁰³ Voor een vrij recente verdediging van het standpunt dat de analoge toepassing van de regels inzake lastgeving in beginsel passend is, zie B. TILLEMANS, *Bestuur van vennootschappen*, Kalmthout, Biblo, 1996, vooral 11-26.

¹⁰⁴ Verscheidene bepalingen uit de reglementen van Kamer en Senaat lijken immers ongeschikt om op vennootschapsorganen toegepast te worden.

¹⁰⁵ Voor een beknopte bespreking, zie O. RALET, *Responsabilités des dirigeants de sociétés*, Brussel, Larcier, 1996, 63-67, met verwijzingen, ook naar van de zijne afwijkende meningen.

¹⁰⁶ Bv. personen die zowel in eigen naam als als vertegenwoordiger van de door hen beheerste bestuurder-rechtspersoon in de raad zetelen; rechtspersonen-bestuurders die niets steeds door dezelfde persoon vertegenwoordigd worden.

¹⁰⁷ art. 77, laatste lid Venn. W.

¹⁰⁸ Doordat art. 94, 1° betrekking heeft op alle rechtspersonen.

publiek moet gemaakt worden, nl. samen met de jaarrekening moet neergelegd worden (art. 523 § 1, tweede lid W. Venn.).

d. aansprakelijkheid voor niet-opstellen van geconsolideerde jaarrekening

100 Het oude artikel 62, lid 2 Venn. W. voorzag in de hoofdelijke aansprakelijkheid van bestuurders voor schendingen van de statuten of de vennootschappenwet. Algemeen werd aanvaard dat door de verwijzing in art. 77, lid 2 Venn. W. ook schendingen van de Boekhoudwet (17 juli 1975) en haar uitvoeringsbesluiten als schendingen van de vennootschappenwet moesten beschouwd worden¹⁰⁹. Nu zijn de delen van de Boekhoudwet die betrekking hebben op de jaarrekening in de vennootschapswet opgenomen, evenals een deel van de bepalingen uit het KB van 6 maart 1990 over de geconsolideerde jaarrekening én de bepalingen over vennootschappen uit het burgerlijk wetboek. Schending van al die bepalingen moeten nu dus als schendingen van het Wetboek vennootschappen beschouwd worden, met de hoofdelijke aansprakelijkheid, ook tegenover derden, en zeer moeilijk tegenbewijs uit artikel 528 Wetboek Venn. (oud art. 62, leden 2 en 3 Venn. W.) tot gevolg. Daar waar de bepalingen in het burgerlijk wetboek wellicht in de praktijk niet vlug tot aansprakelijkheden kunnen leiden, is een schending van de bepalingen over geconsolideerde jaarrekening allesbehalve denkbeeldig. Vroeger werd de inhoud van het K.B. van 6 maart 1990 niet beschouwd als deel van de vennootschappenwet voor toepassing van art. 62, lid 2, omdat art. 77, lid 1 slechts bepaalde dat de bestuurders *de jaarrekening* en de inventaris moeten opmaken, en lid 2 bepaalde dat “deze stukken” opgemaakt werden overeenkomstig de Boekhoudwet en haar uitvoeringsbesluiten. De geconsolideerde jaarrekening kwam in art 77 niet ter sprake. Nu daarentegen is in art 118 W. Venn. de plicht van het bestuursorgaan van de consolidatieplichtige vennootschap voorzien om de geconsolideerde jaarrekening op te stellen en zijn enkele basisbepalingen van het K.B. van 6 maart 1990 in het Wetboek zelf opgenomen. Schending van die verplichtingen leidt dus tot aansprakelijkheid ex art. 528 - een aansprakelijkheid die onbestaande was onder de oude vennootschappenwet¹¹⁰. Misschien heeft de wetgever zich dit niet gerealiseerd, want hij wijst er niet op in de memorie van toelichting¹¹¹.

e. CV: doeloverschrijdende handelingen

101 Vroeger was het al zo dat bij de NV., BVBA en Comm. VA doeloverschrijdende vertegenwoordigingshandelingen van de raad van bestuur of wat we korthedshalve als gedelegeerd bestuurders¹¹² zullen aanduiden de vennootschap toch verbonden, onverminderd de aansprakelijkheid tegenover de vennootschap van de bestuurders die hun bevoegdheid op die manier hadden overschreden. In art. 407 heeft de wetgever die regel nu uitgebreid tot de coöperatieve vennootschap, hetgeen uit het oogpunt van de rechtszekerheid te begroeten is.

7. Het toezicht- de commissaris- strafbaarheid van niet-benoeming

¹⁰⁹ In de art. 92 e.v. van het Wetboek vindt men geen verwijzing meer naar de Boekhoudwet of haar uitvoeringsbesluiten. Deze zullen immers wellicht vervangen worden door een groot uitvoeringsbesluit, dat reeds in een bepaalde vorm beschikbaar is als deel van de voorbereidende werken van de wet van 7 mei 1999 (stuk 1838/3, niet beschikbaar op het de internet-site van de Kamer, alleen in papieren vorm verkrijgbaar). Art. 92 bepaalt wel nog dat de inventaris en jaarrekening moeten opgemaakt worden “in de vorm en met de inhoud zoals bepaald door de Koning”. Daaruit kan men wellicht afleiden dat die door de Koning te nemen uitvoeringsbepalingen voor toepassing van art. 528 moeten beschouwd worden als deel van het Wetboek, zodat hun schending- bij voorbeeld schending van boekhoudkundige waarderingsregels- gevat wordt door art. 528 W. Venn.

¹¹⁰ M. DE WOLF, “Le droit comptable des sociétés”, in *le nouveau codes des sociétés*, (Centre Jean Renauld ed.), Brussel, Bruylant, 1999, 3145, nr. 4. Zie art 118 W. Venn. voor de verplichting van het bestuursorgaan van de consolidatieplichtige vennootschap om de geconsolideerde jaarrekening op te stellen.

¹¹¹ Zij het dat de opstellers van het wetboek de nieuwe aansprakelijkheid in hun recentste publicaties wel erkennen, zie bv. F. HELLEMANS, *l.c.*, 318, nr. 14.

¹¹² Bedoeld is de bestuurder in de zin van art. 54, lid 4 Venn. W.

102 Net zoals titel VI van boek IV het jaarrekeningenrecht bevat, brengt titel VII alle bepalingen samen die betrekking hebben op de commissaris-revisor en zijn controle. De titel van het Boek is misschien enigszins misleidend aangezien daarin alleen sprake is van de controle van de jaarrekening en geconsolideerde jaarrekening, terwijl het eerste hoofdstuk eigenlijk over het statuut van de commissaris, waaronder zijn onafhankelijkheid, handelt.

Het samenbrengen van alle relevante bepalingen is niettemin positief, aangezien aldus de visibiliteit van de commissaris vergroot wordt en zijn belang benadrukt. Overigens worden ook een aantal bepalingen uit de wet van 22 juli 1953 op het bedrijfsrevisoraat (art. 33)¹¹³ en van de wet van 20 september 1948 die onder andere over de ondernemingsraden handelt (art. 15bis e.v.), naar het Wetboek overgeheveld.

103 Hoofdstuk II van deze titel, over de controle op de jaarrekening en het commissarisverslag daarover, is enkel van toepassing op grote vennootschappen. Hoofdstuk IV behandelt dan de specifieke taak van de bedrijfsrevisor in vennootschappen die over een ondernemingsraad beschikken. In vennootschappen waar een commissaris-revisor benoemd is, neemt deze tevens, krachtens de wet, de functie van bedrijfsrevisor waar die de ondernemingsraad moet bijstaan. Dergelijke commissaris wordt niet zonder meer (voor drie jaar) benoemd door de algemene vergadering: de ondernemingsraad moet een gunstig advies verlenen. In vennootschappen zonder commissaris maar met ondernemingsraad, zal een aparte bedrijfsrevisor moeten aangeduid worden om de ondernemingsraad bij te staan (zie afdeling III van hoofdstuk IV)

104 Titel VII heeft niet alleen betrekking op de verplichte commissaris-revisor en de facultatief benoemde, maar ook op het controlerecht van de vennoten indien er geen commissaris is benoemd - in kleine vennootschappen is dat immers niet verplicht- en op het deskundigenonderzoek dat door een minderheidsaandeelhouder kan worden gevorderd.

105 Belangrijk is dat zo goed als vaststaat dat het niet benoemen van een commissaris-revisor waar dit wettelijk verplicht is, voortaan strafbaar zal zijn. Onder de oude vennootschappenwet konden gestraft worden, zij die de verificaties verhinderen waaraan zij zich moeten onderwerpen krachtens art 64sexies of de inlichtingen die ze aan de commissaris moeten geven, niet gaven¹¹⁴. Met andere woorden, het niet-meewerken met de commissaris was strafbaar, maar het niet benoemen van een commissaris ondanks dat daartoe een verplichting bestond, was niet strafbaar. Volgens professor Michel De Wolf¹¹⁵, daarin bijgetreden door Delvaux en Coipel¹¹⁶, is dat laatste nu wel strafbaar, en die conclusie is inderdaad goed verdedigbaar. Determinerend is de tekst van art. 170, 2° W. Venn., waar sprake is van de strafbaarheid van zij die de verificaties verhinderen waaraan zij zich “krachtens deze titel” moeten onderwerpen. Het niet benoemen van een commissaris moet wellicht onder die zinsnede begrepen worden en is voortaan dus strafbaar. Dit zou verregaande gevolgen kunnen hebben, want er zijn vrij veel vennootschappen die een commissaris zouden moeten benoemen die het niet doen. Het gaat ver de nieuwe tekst aldus te interpreteren, vooral nu het een herneming is van het oude art. 204, 6°, waarbij de wetgever blijkens de memorie niet de bedoeling heeft gehad de inhoud te wijzigen, en het toch om strafrecht gaat, waar strikte interpretatie aangewezen is. Het is anderzijds helemaal niet denkbeeldig dat de opstellers van het Wetboek deze belangrijke nieuwigheid “verzwegen” hebben om de regel gemakkelijk door het parlement te krijgen. Het is niet zonder meer duidelijk wie strafrechtelijk aansprakelijk zou zijn, aangezien art. 170 zelf dat niet aangeeft.¹¹⁷ De rechtspersoon zelf komt sinds de wet van 4 mei 1999¹¹⁸ die rechtspersonen strafrechtelijk veroordeelbaar maakt, zeker in

¹¹³ Dit artikel, voortaan art. 132 W. Venn. heeft betrekking op commissaris die zelf vennootschap is.

¹¹⁴ art. 204, 6° W. Venn.

¹¹⁵ M. DE WOLF, “Le droit comptable des sociétés” in *Le nouveau code des sociétés, o.c.*, 324

¹¹⁶ M.-A. DELVAUX en M. COIPEL, *l.c.*, 547, nr. 7 in fine.

¹¹⁷ Er gebeurt geen wettelijke toerekening, er is sprake van “zij die”.

¹¹⁸ B.S., 22 juni 1999. Zie onder de uitgebreide literatuur over die wet Ph. TRAEEST, “De wet van 4 mei 1999 tot invoering van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen”, *T.R.V.* 1999, 451 e.v.

aanmerking, maar ook de bestuurders. De moeilijke vraag kan rijzen wie de zwaarste fout gemaakt heeft.

8. Omzetting van vennootschappen

106 Hier zijn twee nieuwigheden te signaleren.

Art. 776 bepaalt nu voor alle vennootschappen waarvoor omzetting mogelijk is, behalve voor de VOF en de CVOA, dat indien het netto-actief kleiner is dan het maatschappelijk kapitaal, het verschil aan het eind van de staat van activa en passiva die voor de omzetting moet opgesteld worden, vermeld moet worden.

107 Art. 777 beperkt de taak van de revisor of accountant die bij de omzetting moet tussenkomen. Deze moet niet meer vermelden of de staat van activa en passiva de toestand van de vennootschap “op volledige, getrouwe en juiste wijze weergeeft”, maar moet slechts nagaan of er geen overwaardering van het netto-actief heeft plaatsgevonden. Als men de accountants die ik daarover sprak mag geloven, heeft de wetgever de wettekst aangepast aan de praktijk, die ook vroeger geen onderzoek naar getrouw beeld zou doorgevoerd hebben.

108 Daarnaast is ook een verduidelijking aangebracht aan de procedure tot omvorming¹¹⁹ van een CVOA in een CVBA. Art. 436 W. Venn. is een duidelijker formulering van het oude art. 164 § 2 Venn. W. zodat er nu geen twijfel meer over bestaat dat het besluit tot omvorming moet vastgesteld worden bij authentieke akte.

9. Jaarrekeningenrecht¹²⁰

109 Het jaarrekeningenrecht is voortaan in het wetboek geïntegreerd, meer bepaald als titel VI van boek IV, dat de bepalingen bevat die aan alle rechtspersonen uit het wetboek gemeenschappelijk zijn, en niet langer in de wet van 17 juli 1975 en haar uitvoeringsbesluiten, zoals het K.B. van 8 oktober 1976. Die boekhoudwetten en besluiten zijn dus vergaand geamputeerd en geamendeerd. Zij blijven evenwel belangrijk voor alle boekhoudkundige regels die niet alleen op de jaarrekening slaan. Het is dus niet zo dat men alle boekhoudkundige plichten van vennootschappen kan kennen door het Wetboek vennootschappen te lezen. Belangrijke aangelegenheden als de waarderingsregels, het principe van de dubbele boekhouding, het beginsel dat voor elke boeking een ondersteunend stuk moet bestaan, de jaarlijkse inventarisplicht e.d.m., dat alles blijft in de Boekhoudwet en haar uitvoeringsbesluiten behouden.

110 De wetgever geeft voornamelijk drie redenen op voor de integratie van het jaarrekeningenrecht in het Wetboek¹²¹. Ten eerste zou het jaarrekeningenrecht van nature uit eerder tot het vennootschapsrecht behoren, zoals ook blijkt uit buitenlandse wetgeving en Europese richtlijnen die het als deel van het vennootschapsrecht behandelen. Belangrijker dan deze pedagogische reden is dat nagenoeg alleen vennootschappen verplicht worden om een jaarrekening op te stellen. Merk op dat dat zou veranderen eens de wetgever het verenigings- en meer bepaald VZW-recht zal hervormd hebben en ook voor vzw's een aangepaste jaarrekeningenplicht zou ingevoerd hebben. Nu is duidelijk dat het toepassingsgebied van de boekhoudreglementering minstens juridisch niet beperkt is tot vennootschappen, maar daarentegen afgestemd is op het begrip “onderneming”. Wat nu met de jaarrekeningplicht voor die jaarrekeningplichtige ondernemingen die geen vennootschap zijn? Voor hen wordt het verwijzingsstelsel omgedraaid:

¹¹⁹ Een omzetting is dit technisch gezien niet.

¹²⁰ Voor een goede, meer gedetailleerde behandeling van de vernieuwingen die de wet van 7 mei 1999 op dit vlak heeft aangebracht, zie vooral de reeds aangehaalde bijdrage van M. DE WOLF, “Le droit comptable des sociétés” in *le nouveau code des sociétés, o.c.*, 311 e.v.

¹²¹ Memorie, p. 11-12.

de Boekhoudwet zal voortaan verwijzen naar de bepalingen in verband met jaarrekeningen uit het vennootschapswetboek¹²².

111 De belangrijkste of in elk geval meest overtuigende reden voor de incorporatie van het jaarrekeningenrecht in het wetboek is evenwel dat het op die manier voor de gebruiker van het recht veel gemakkelijker wordt om na te gaan of een vennootschap een jaarrekening moet opstellen en publiceren, al dan niet in verkorte vorm. De opstellers van het wetboek hebben terecht geargumenteed dat dat vroeger soms een ontmoedigende zoektocht door allerlei reglementering was die, tengevolge van een systeem van door- en kruisverwijzingen samen moest gelezen worden.

Onder het oude regime volgde de jaarrekeningplicht op zich voor vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid uit art. 77 Venn. W., waar verder verwezen werd naar de wet van 17 juli 1975 en het uitvoerings-K.B. daarvan dd. 8 oktober 1976 voorde wijze waarop de jaarrekening dient te worden opgemaakt. De neerlegging en openbaarmaking van de jaarrekening werd dan weer voor alle handelsvennootschappen geregeld in de artikelen 78, 80, 80bis en 177bis e.v. van de vennootschappenwet, en in twee K.B.'s, dd. 25 november 1991 en 12 september 1983. Voor de vennootschappen met onbeperkte aansprakelijkheid (V.O.F; comm. V., C.V.O.A.) bevatte de Vennootschappenwet geen bepalingen die een jaarrekeningplicht oplegden. Men kon die plicht afleiden uit art. 10 van het K.B. van 12 september 1983. Aldaar werd dan verder verwezen naar de art. 77 en 80 van de vennootschappenwet (jaarrekeningenrecht N.V.).¹²³

In het nieuwe wetboek krijgt men nu een overzicht van het geheel van regels in de artikelen 92 e.v., die op alle rechtspersonen van toepassing zijn.

112 De codificatie van het jaarrekeningrecht is welkom, en inderdaad zeer nuttig voor de praktizijn, maar is (begrijpelijkerwijze) niet volledig: het jaarrekeningenrecht van verzekeringsmaatschappijen, kredietinstellingen en beleggingsinstellingen is niet opgenomen in het wetboek, maar blijft beheerst door aparte K.B.'s. Uiteraard zullen ook nog meerdere K.B.'s ter uitvoering van de bepalingen over de jaarrekening in het wetboek genomen moeten worden.

113 Ook de verplichting om een geconsolideerde jaarrekening op te stellen en de vrijstellingen werden in het wetboek opgenomen (art. 108 e.v.). De andere aspecten (consolidatiekring en -methodes) worden nog steeds geregeld door het K.B. van 6 maart 1990, dat later zal geïntegreerd worden in het grote geplande boekhoudkundige uitvoeringsbesluit. De opname van de basisbeginselen inzake consolidatie in het wetboek, is in overeenstemming met het praktische belang van de geconsolideerde jaarrekening, die de facto, althans als informatiebron, bij moedervernootschappen van grote groepen de gewone jaarrekening volledig verdrongen heeft.

Er werd reeds op gewezen dat één van de belangrijkste juridische gevolgen van de opname van het jaarrekeningenrecht in het Wetboek is, dat nu ook een schending van de bepalingen aangaande geconsolideerde jaarrekeningen een schending van de vennootschappenwet is, waarvoor alle bestuurders (van de moedervernootschap die tot consolidatie verplicht is) hoofdelijk aansprakelijk zijn.

114 Sommige regels uit het Wetboek zijn alleen toepasselijk op grote vennootschappen. De vennootschapswetgever maakt voortaan enkel nog een onderscheid tussen kleine vennootschappen (art. 15 W. Venn.) en alle andere. Eigenlijk is het volgende gebeurd¹²⁴: de Boekhoudwet en haar uitvoerings-KB van 12 september 1983 onderscheidten voorheen kleine, middelgrote en grote *ondernemingen*. Art 1 van voormeld KB uit 1983 definieert nu nog alleen wat een kleine onderneming is, nl. een natuurlijke persoon, VOF of commanditaire vennootschap wiens jaaromzet minder dan 20 miljoen BEF (exclusief BTW) bedraagt. Het K.B. bepaalt niet meer wat een middelgrote of grote onderneming is. De criteria voor *middelgrote onderneming* uit hetzelfde K.B. zijn nu wel overgenomen in het Wetboek vennootschappen om te definiëren wat een *kleine*

¹²² Zie art. 10-11 W. 17 juli 1975, zoals gewijzigd door de wet van 7 mei 1999.

¹²³ Zie hierover K. GEENS, *l.c.*, 301-02.

¹²⁴ Zie hierover en verdere vragen en details M. DE WOLF, "Le droit comptable des sociétés" in *Le nouveau code des sociétés, o.c.*, 318-21, nrs. 7-8.

vennootschap is. De vroegere criteria om te bepalen wat een grote onderneming is worden niet overgenomen in het wetboek: elke vennootschap die niet klein is, is groot. Kleine vennootschappen moeten geen jaarverslag opmaken (art. 94), geen commissaris-revisor benoemen en mogen hun jaarrekening volgens het verkorte schema opstellen (art. 93). Ook een V.O.F. en een commanditaire vennootschap kunnen kleine vennootschappen in de zin van art. 15 W. Venn. zijn. Maar een VOF of comm. V. kan blijkbaar ook nog (erg) klein zijn op een andere manier, volgens criteria die nog¹²⁵ te bepalen zijn door de Koning, voor wat betreft de toepassing van art. 92 § 1 W. Venn. Anders gezegd: als een VOF/comm.V. beantwoordt aan de criteria voor kleine *onderneming*¹²⁶ wordt daarmee in het Wetboek vennootschappen rekening gehouden voor de toepassing van art. 92 § 1. Artikel 92 § 1 formuleert de plicht voor het vennootschapsbestuur een jaarrekening en inventaris op te stellen in de vorm en met de inhoud door de Koning bepaald. Die jaarrekening omvat een balans, een resultatenrekening, en een toelichting. Artikel 93, tweede lid bepaalt dat VOF's en commanditaire vennootschappen wiens omzet een door de Koning te bepalen bedrag niet overschrijdt, geen jaarrekening hoeven op te stellen volgens de regels die de Koning in uitvoering van art. 92 § 1 heeft vastgelegd.

Men kan die bepaling zo lezen dat dergelijke "superkleine" VOF's en commanditaire vennootschappen alleen vrijgesteld zijn van de vormvereisten voor het opstellen van de jaarrekening die de Koning in uitvoering van art. 92 § 1 vastlegt; die vormvereisten zouden ze niet moeten naleven, en ook de regels omtrent het verkorte schema voor kleine vennootschappen in het algemeen (art. 93, lid 1) niet. De vraag zou dan zijn aan welke regels ze dan wel onderworpen zouden worden wat de vorm betreft. Bovendien zouden, in die interpretatie, VOF's en commanditaire vennootschappen in elk geval wel verplicht zijn een jaarrekening op te stellen. Alleen van de vormvereisten die de Koning daarvoor oplegt zouden zij vrijgesteld zijn. Welnu, voor inwerkingtreding van het Wetboek moesten deze superkleine vof's en commanditaire vennootschappen helemaal geen jaarrekening opstellen¹²⁷. Het is onwaarschijnlijk dat de wetgever, zonder daarover iets aan te geven in de memorie van toelichting, daaraan iets heeft willen veranderen. De meest plausibele interpretatie bestaat er in in art. 93, lid 2 W. Venn. een enigszins ongelukkig geformuleerde uitdrukking te zien van de gedachte dat VOF's en commanditaire vennootschappen wiens omzet een door de Koning bepaald bedrag niet overschrijdt en die daarom als "superklein" kunnen aangeduid worden, helemaal geen jaarrekening moeten opstellen.

115 In hoofdstuk III van Boek I is verder ook omschreven wat een kleine en wat een grote "groep" is. De criteria zijn overgenomen uit het K.B. van 6 maart 1990 over de geconsolideerde jaarrekening en dienen inderdaad om te bepalen of een groep al dan niet een geconsolideerde jaarrekening moet opstellen.

§ 4 HET OVERGANGSRECHT

116 Zoals gewoonlijk is dit een onderbelicht en niet steeds gemakkelijk vraagstuk.

Er werd reeds vermeld dat de wet in werking is getreden op 6 februari 2001. Het gemeenrechtelijk uitgangspunt inzake overgangsrecht is dat een wet van onmiddellijke toepassing is op nieuwe juridische toestanden evenals op de gevolgen van vroegere juridische situaties (rechtshandelingen en rechtsfeiten). Teneinde de wilsautonomie te respecteren zijn nieuwe wetsbepalingen evenwel niet van toepassing op de gevolgen van reeds tot stand gekomen contracten, tenzij deze wetten van openbare orde zijn- of tenzij de wetgever door middel van een wettelijke overgangsregeling duidelijk heeft gemaakt dat de nieuwe wet toch de gevolgen van het reeds bestaande contract zal beheersen, precies overeenkomstig de modaliteiten vervat in de overgangsregeling.

¹²⁵ Voorlopig, zolang het K.B er niet is, worden de criteria voor kleine *onderneming* uit art. 1 van het K.B. van 12 september 1983 gebruikt om te bepalen wat een superkleine vennootschap (VOF of commanditaire) is.

¹²⁶ Of van de criteria die de Koning later nog zal vastleggen in uitvoering van art. 93 lid 2 W. Venn. en die eventueel zouden kunnen verschillen van de criteria voor kleine onderneming in de zin van art. 1 K.B. 12 september 1983.

¹²⁷ Zij het dat ze wel stukken moesten opmaken die dicht bij een jaarrekening kwamen te liggen, onder andere voor fiscale doeleinden.

117 Delvaux en Coipel argumenteren dat men de bepalingen van het Wetboek die een betwisting rond een vroegere interpretatie van een bestaand artikel beslechten of een discrepantie tussen de Nederlandse en de Franse tekst wegwerken, moet behandelen alsof het een interpretatieve wet was. Dit betekent dat men toepassing zou moeten maken van art. 7 van het Gerechtelijk Wetboek, dat bepaalt dat de rechters zich moeten schikken naar de interpretatieve wet in alle geschillen waarvan het rechtspunt nog niet definitief beslecht is op het moment dat de wet bindend wordt. Delvaux en Coipel stellen voorts dat het hen aangewezen lijkt art. 7 Ger. Wb. analoog toe te passen op die bepalingen die geen enkele inhoudelijke, maar enkel een tekstuele wijziging aan de vroegere bepalingen aanbrenge¹²⁸.

Er is vanuit praktisch oogpunt wel een en ander te zeggen voor het standpunt van Delvaux en Coipel hoewel men strikt dogmatisch gezien moeilijk staande kan houden dat onderdelen van het wetboek een interpretatieve wet zijn. Bovendien is het niet steeds vanzelfsprekend te bepalen of een nieuw artikel slechts een louter tekstuele herneming is van een oude bepaling. Men zou dat probleem evenwel kunnen oplossen door de commentaar in de memorie van toelichting als determinerend te beschouwen- ook al hebben we gezien dat die toelichting minder wijzigingen aangeeft dan in werkelijkheid doorgevoerd zijn.

118 Wat de stelling van Coipel en Delvaux praktisch impliceert wordt duidelijk wanneer men ze toepast op een geval waar een verduidelijking is aangebracht aan een vroegere wettekst die betrekking heeft op een contractuele materie. Neem bv. het feit dat voortaan heel duidelijk is dat promotoren handelen onder ontbindende voorwaarde, en niet onder opschortende voorwaarde van overname van de verbintenis door de vennootschap. Als de promotor al gehandeld heeft voor 6 februari 2001 en er is al een procedure hangende over die handeling, dan zou volgens het gemeen overgangsrecht de oude wet nog de vraag beheersen of onder opschortende of ontbindende voorwaarde gehandeld is. Overeenkomstig art. 7 zal evenwel de nieuwe interpretatie, moeten prevaleren, dat wil zeggen dat de rechter verplicht zou worden te oordelen dat de verbintenis door de promotor is aangegaan onder ontbindende voorwaarde. Hoewel het strikt technisch gesproken betwifelbaar is of men sommige bepalingen uit het wetboek als “interpretatieve wet” kan beschouwen, is het vanuit beleidsmatig oogpunt inderdaad een goede optie in dergelijke gevallen reeds naar het wetboek terug te grijpen ter beslechting van de onduidelijkheid.

119 Toepassing van het gemeen overgangsrecht in verband met contractuele bepalingen, lijkt tot de conclusie te leiden dat als de bestuurder van een coöperatieve met beperkte aansprakelijkheid een doeloverschrijdende handeling stelt, deze de vennootschap enkel, overeenkomstig het nieuwe art. 407, zal kunnen tegengeworpen worden wanneer die handeling gesteld wordt op 6 februari 2001 of later, en dus niet wanneer het contract reeds tot stand gekomen was voor 6 februari 2001¹²⁹.

120 Belangrijk is artikel 24 van de wet van 7 mei 1999: de bestaande vennootschappen krijgen drie jaar om hun statuten aan te passen aan het Wetboek. Wanneer statuten evenwel gewoon verwijzen naar een artikel uit de vennootschappenwet, dan moet die verwijzing gelezen worden als sloeg ze op het equivalente artikel van het wetboek van vennootschappen, dat moet bepaald worden aan de hand van de concordantietabel. Dit betekent dus, m.i. dat indien het equivalente artikel een andere inhoud heeft dan het vroegere artikel, die nieuwe regeling onmiddellijk, en niet pas na wijziging van de statuten, zal gelden. Ook wanneer het oude artikel afgeschaft blijkt te zijn, impliceert dat wellicht dat de regeling die in het afgeschafte artikel vervat lag, geacht moet worden onmiddellijk, met inwerkingtreding van het wetboek, vervallen te zijn. Quid wanneer de statuten niet verwijzen naar een oud artikel, maar wel de tekst ervan letterlijk overnemen, of een bepaling bevatten in de stijl van “overeenkomstig art. X (oud art vennootschappenwet)” en dan de letterlijke tekst van dat artikel overnemen? In dat geval lijkt de statutaire bepaling te kunnen blijven gelden tot het einde van de driejarige overgangsperiode. Er is geen reden om te onderscheiden tussen louter

¹²⁸ M.A. DELVAUX en M. COIPEL, *l.c.*, 554.

¹²⁹ Aldus ook A. BENOÎT-MOURY, “Une nouvelle codification du droit des sociétés: pourquoi et comment ?” in *Nieuw vennootschaps- en financieel recht 1999, o.c.*, 274.

contractuele afwijkingen van de nieuwe wet die toegestaan waren onder de oude wet, en contractuele afwijkingen van de nieuwe wet die erin bestaan dat men een bepaling van de oude wet expliciet deel heeft gemaakt van het vennootschapscontract door opname in de statuten.

121 Hoedanook, art. 24 van de wet van 7 mei 1999 maakt duidelijk dat de concordantietabel een bepaalde juridische waarde heeft. Art. 27 bepaalt overigens dat de Koning verwijzingen in andere wetten of besluiten naar de vroegere vennootschappenwet aan de hand van de concordantietabel mag aanpassen aan het nieuwe Wetboek. Blijkbaar geldt hier geen automatische hernummering, maar moet de Koning tussenkomen.

De juridische waarde van de concordantietabel maakt het des te jammer dat die tabel zo oppervlakkig is: hij laat alleen toe voor een oude bepaling de corresponderende nieuwe te vinden, niet omgekeerd, en hanteert in zijn verwijzingen alleen volledige artikelen, terwijl de enen paragraaf of alinea van een oude bepaling vaak in één bepaald nieuw artikel te vinden is, en een ander onderdeel in een welbepaald ander artikel. De tabel bevat bovendien nogal wat foutjes¹³⁰ - hetgeen quasi-onvermijdelijk is, maar daarom niet minder jammer, gezien de juridische waarde van de tabel.

122 Wanneer de statuten afwijken van het nieuwe wetboek, onverminderd toepassing van de zonet uiteengezette regels, dan heeft de vennootschap zoals gezegd drie jaar de tijd om die statutaire bepaling aan te passen aan het nieuwe recht. Is de aanpassing niet tijdig gebeurd, dan kan elke belanghebbende de ontbinding van de vennootschap vorderen. De rechtbank kan wel een regularisatietermijn toestaan (art. 24, lid 3 Wet 7 mei 1999).

Besluit

123 Hoewel de praktijk niet schreeuwde om een herschrijving en gedeeltelijke codificatie van het wettelijke vennootschapsrecht, betekent het Wetboek een duidelijke vooruitgang tegenover de vroegere toestand - vooral doordat een einde werd gemaakt aan overmatig gebruik van het systeem van verwijzingen van de ene rechtsvorm naar de andere. Men heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om enkele oude vergissingen en onduidelijkheden recht te zetten en ook om enkele technische wijzigingen aan het vennootschapsrecht aan te brengen. Dat alles is toe te juichen, en de grote omvang van het Wetboek en het ongemak dat de specialisten nieuwe nummers moeten leren doen daar geen afbreuk aan. Wel is het te betreuren dat de wetgever herhaaldelijk nagelaten heeft de inhoudelijke draagwijdte van wijzigingen die men ten onrechte als louter terminologisch zou aanduiden, in de memorie van toelichting aan te geven.

Zoals de opstellers van het Wetboek zelf hebben laten uitschijnen kan men na deze grote schoonmaak nu overzichtelijker gaan nadenken resp. dromen over eventueel gewenste verbouwingen van ons vennootschapsrecht¹³¹.

¹³⁰ Eén voorbeeld, overgenomen van Delvaux en Coipel, volstaat: volgens de tabel zouden onder andere de artikelen 365 en 380 van het Wetboek met (een deel van) het oude artikel 143 corresponderen, terwijl zij in werkelijkheid slaan op aangelegenheden die niet in het oude art. 143 geregeld waren.

¹³¹ Een eerste ingreep is reeds aan de gang, in de vorm van de gedeeltelijke omzetting van de voorstellen van de Commissie corporate governance 2000 (werkgroep De Grauwe) in wetteksten. Het directiecomité zoals dat vandaag de facto functioneert bij heel wat van de grootste vennootschappen zal wellicht gelegaliseerd worden, er is een goede kans dat het vroegere art. 60bis Venn. W. gewijzigd wordt zodat het toepassingsgebied minder lek wordt en het begrip onafhankelijke bestuurder iets duidelijker en strenger omschreven wordt, maar de voorstellen betreffende de onafhankelijkheid van de commissaris-revisor lijken te zullen sneuvelen. Het eigenlijke voorontwerp van wet is op het moment van schrijven nog niet openbaar gemaakt. De voorstellen van de commissie De Grauwe zelf kan men via het internet raadplegen, onder andere op <http://www.law.rug.ac.be/fli/WP/DeGrauwe.pdf>.